

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**ULOGA FEDERALNE UPRAVE CIVILNE ZAŠTITE
U SUZBIJANJU SARS-COV-2**

-magistarski rad-

Kandidat
Armin Šuškić
Broj indeksa: 339/II- SPS

Mentor
Prof. dr. Zlatan Bajramović

Sarajevo, februar, 2021. godine

SADRŽAJ

Uvod.....	1
1. Metodološki pristup radu.....	3
1.1. Problem istraživanja.....	3
1.2. Predmet istraživanja.....	3
1.3. Ciljevi istraživanja.....	3
1.3.1. Naučni cilj istraživanja.....	3
1.3.2. Društveni cilj istraživanja.....	4
1.4. Kategorijalni-pojmovni sistem	4
1.4.1. Federacija Bosne i Hercegovine	4
1.4.2. Federalna uprava civilne zaštite.....	5
1.4.3. Vanredno stanje.....	6
1.4.4. Civilna zaštita	6
1.4.5. Epidemija i Pandemija.....	6
1.5. Sistem hipoteza.....	7
1.5.1. Generalna hipoteza.....	7
1.5.2. Posebne hipoteze.....	7
1.6. Način istraživanja.....	7
1.7. Vremenski plan istraživanja.....	7
Prvi dio	
1. SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	8
1.1. Upravljanje i rukovođenje sistemom zaštite i spašavana u Bosni i Hercegovini.....	10
1.1.1. Uloga ministarstva sigurnosti u civilnoj zaštiti.....	11
1.1.2. Vijeće ministara.....	14
1.1.3. Štabovi civilne zaštite u entitetima i Brčko distriktu.....	16
1.1.4. Povjerenici civilne zaštite.....	19
1.2. Sistem zaštite i spašavanja Federacije Bosne i Hercegovine.....	20
1.2.1. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.....	21
1.2.2. Federalna uprava civilne zaštite.....	22

1.2.3. Kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine.....	24
1.2.4. Kantonalna uprava civilne zaštite.....	24
1.2.5. Gradovi i općine u Federaciji Bosne i Hercegovine.....	25
1.2.6. Službe civilne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine.....	26

Drugi dio

2. PANDEMIJA SARS-COV-2 U SVIJETU.....	27
2.1. Pojava SARS-COV-2 u Kini	27
2.2. Širenje SARS-COV-2 izvan Kine.....	29
2.3 Proglašenje pandemije u svijetu.....	33
2.3.1. Pandemija u Europi.....	36
2.3.2. Pandemija u SAD.....	39
2.3.3 Pandemija u Rusiji	40
2.4. Drugi val pandemije COVID-19.....	40
2.5. Razvoj injekcije u cilju suzbijanja SARS-COV-2.....	41
2.6. Uticaj pandemije na ekonomiju.....	43
2.7. Statiska Svjetske zdravstvene organizacije za COVID-19.....	43

Treći dio

3. ULOGA FEDERALNE UPRAVE CIVILNE ZAŠTITE U SUZBIJANJU PANDEMIJE SARS-COV-2.....	46
3.1. Pojava COVID-19 u Bosni i Hercegovini.....	46
3.2. Proglašenje stanja nesreće na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.....	46
3.3. Proglašenje prestanka stanja nesreće na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.....	63
3.3. Statistički podaci.....	65
Zaključak.....	66
Skraćenice.....	69
Literatura	70
Izjava o plagijarizmu.....	72

Uvod

Od postanka svijeta pa do današnjice čovječanstvo se bori sa svakojakim prirodnim prijetnjama¹ koje postaju sve veća opasnost za civilizaciju. Degradacija životne sredine, posebno implikacije globalnih klimatskih promjena, pojavljuju se kao vjerodostojne i ozbiljne prijetnje budućem postojanju modernih država. Historijski gledano jedna od najvećih prirodnih prijetnji koja može zadesiti čovječanstvo jeste pojava nekontrolisanog širenja određene zarazne bolesti. Prirodne katastrofe kao što su zemljotresi, poplave, vulkanske erupcije mogu da traju svega nekoliko sekundi, minuta ili dana i takve nesreće predstavljaju prijetnju kraćeg vremenskog intervala. Za razliku od drugih prirodnih nesreća, pandemija se može širiti u valovima i trajati mjesecima, pa i godinama. Ono što također izdvaja pandemiju od drugih prirodnih nesreća jeste njeno širenje na globalnom nivou. „Iako pandemije influence predstavljaju velike prirodne katastrofe, ljudi uglavnom nisu svjesni izvjesnosti njihovog pojava i veličine posljedica.“²

Upravo takva jedna influenza predstavlja najveću katastrofu³ 21 vijeka, virusa SARS-COV-2 koji je dobio značenje pandemije jer se proširio na globalnom nivou i prouzrokovao neobičajan broj povećavanja oboljenja s komplikacijama ili smrtnim ishodom. Virus koji ne poznaje državne granice, niti poznaje žrtve. Prijetnja koja predstavlja opasnost za cijelo čovječanstvo bez obzira na vjeru, nacionalnost, boju kože i gdje god da se svaki pojedinac nalazio. Trenutno se smatra najvećom globalnom zdravstvenom krizom od Drugog svjetskog rata. Sama pandemija je i mnogo više od globalne zdravstvene krize, ona je ekonomska i socijalna kriza bez presadana. Kriza koja može stvoriti razorne socijalne, ekonomske i političke učinke i ostaviti duboke i dugotrajne ožiljke.

¹ „svaki geografski prostor izložen je različitim opasnostima prirodnog porijekla u vidu: zemljotresa, poplava, vjetrova, atmosferskih padavina, klizišta, slijeganja terena i sl.“, a to su „vrste prirodnih nesreća koje, uglavnom, poprimaju razmjere katastrofe na lokalnom nivou“ (Huseinbašić:2009:11), (Huseinbašić:2009:16)

² Draženović, Vladimir 2006, *Kamps-Hoffmann-Preiser „Knjiga o gripi“*, Zagreb, strana 1.

³ „Katastrofa podrazumjeva svaki prirodni ili drugi događaj koji je po svom ekstenzitetu i intenzitetu kao i iznenadnim pojavljivanjem ugrozio ljude i njihovu imovinu, paralizirao ili prekidao normalne životne tokove, ugrozio životnu sredinu i poprimio takve razmjere da mu se ne mogu suprotstaviti organi i službe redovnih djelatnosti lokalne uže i šire zajednice, pa i države u cjelini, iako je proglasila stanje prirodne ili druge nesreće“.

S ubrzanim razvojem društva razvijaju se i mnoge opasnosti po pojedinca i samo društvo. Sloboda i povezanost kretanja ljudi na planeti predstavlja društveni i tehnološki napredak, ali i veliku prijetnju jer olakšava širenje epidemija. Iako se pandemije dešavaju iznenada, potrebno je imati dobru sigurnosnu strukturu da bi se u ovakvim sigurnosnim prijetnjama moglo pravovremeno djelovati. Najveću ulogu u tome ima upravo sistem zaštite i spašavanja čiji zadatak jeste da sprovede organizovanu odbranu društva od ovakvih i sličnih izazova.

Pandemija je zahvatila skoro sve države svijeta među kojima je i Bosna i Hercegovina. Sistem zaštite i spašavanja u BiH ima jednu kompleksnu strukturu koja proizilazi iz ustavnog uređenja države. Stvaran i efikasan sistem zaštite na državnom nivou ne postoji, jer na tom nivou postoji samo koordinacija bez mogućnosti uticaja na rad nižih organa vlasti. „Odluke, politika i ciljevi rukovođenja proizilazi iz zadataka i ciljeva koje postavlja upravljanje. Dakle, između odlučivanja, politike i ciljeva upravljanja i rukovođenja ne može biti kolizije.“⁴ Iako je cilj isti, Entiteti i Brčko Distrikt sami vrše organizaciju i zasebno sprovode različite mjere i naredbe. Da bi organizacija bila funkcionala ona mora imati politiku, ciljeve, program, planove i normativni okvir ispoljavanja djelatnosti. Federacija BiH posebno prednjači u lošoj organizaciji sistema zaštite i spašavanja kada uzmemo da postoji deset kantona.

⁴ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 25.

1. METODOLOŠKI PRISTUP RADU

1.1 Problem istraživanja

Problem istraživanja odnosi se na nefukcionalnost sistema zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine, u kojem sistemu se nalazi i Federalna uprava civilne zaštite. Uloga FUCZ je otežana zbog dalje rascjepanosti na kantone i nedovoljne koordinacije između njih. Vanredno stanje uzrokovano pandemijom, je pokazalo sve probleme i nedostatke koordinacije i rukovođenja Federalne uprave civilne zaštite.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja jeste pojava virusa SARS-COV-2, koji je u drugi plan stavio sve druge izazove i prijetnje za civilizaciju. U radu će biti prikazana istraživanja i analize reagovanja sistema zaštite i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih katastrofa na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine u vrijeme pandemije SARS-COV-2. Zbog složene državne strukture nezaobilazno je osvrnuti se na sistem zaštite i spašavanje u Bosni i Hercegovini, na entetite i Brčko distrikt, kao i sam nastanak virusa SARS-COV-2 u svijetu. Problem političkog ustrojstva BiH naročito je izražen u FBiH zbog postojanja deset kantonalnih kriznih štabova čiji krovni organ je Federalna uprava civilne zaštite. Mnogo je očiglednih primjera kako je ovo krovno tijelo sporo izvršavalo svoje koordinacijske aktivnosti, prepisivalo odluke od drugog entiteta, netransparentno trošilo budžetska sredstva i time pokazalo neefikasnost ovog sistema.

1.3. Ciljevi istraživanja

1.3.1 Naučni ciljevi istraživanja

Rad ima za cilj pokazati sve nedostatke u koordinaciji i rukovođenju sistema zaštite i spašavanja u kojem Federalna uprava civilne zaštite ima jako važnu ulogu. Upravo vanredne okolnosti pokažu sve ono što nije dobro u jednom sistemu, a na čemu se mora u budućnosti raditi kako se ne bi iste greške ponovile. Interesi i ciljevi države, zajednice i pojedinca su isti ali su djelovanja faktora koji komaduju i odlučuju različiti.

1.3.2 Društveni ciljevi istraživanja

Društveni cilj istraživanja ima zadatak da prikaže važnost postojanja civilne zaštite kroz rad Federalne uprave civilne zaštite. Podizanje svijesti kod ljudi na njenu ulogu i djelovanje u sistemu sigurnosti kod prirodnih i drugih nesreća. Postojanje Federalne uprave civilne zaštite treba da pokaže ne samo sigurnosni aspekt, nego težinu i uticaj njenih odluka na ekonomiju i društvo.

1.4. Kategorijalni-pojmovni sistem

1.4.1. Federacija Bosne i Hercegovine

„Oblik državno-pravnog ustrojstva vlasti i transformacije političko-teritorijalne organizacije dijela teritorija (Republike) Bosne i Hercegovine sa većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom i izraz ostvarivanja njihovih suverenih prava zajedno sa ostalim narodima i građanima Bosne i Hercegovine na dijelu teritorija transformiranog u Federaciju. Nastala je na principima Vašingtonskog sporazuma legitimnih političkih predstavnika bošnjačkog i hrvatskog naroda u (Republici) Bosni i Hercegovini od 1. Marta 1994. godine i Bečkih sporazuma i dogovora sklopljenih tokom istog mjeseca, a sa osnovnim ciljevima očuvanja državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta (Republike) Bosne i Hercegovine, zaustavljanja rata i uspostave mira na području Federacije i čitave države, afirmacije i unaprijeđivanja demokratske tradicije i dostignuća naroda koji žive na ovim prostorima, osobito sloboda i prava ljudi i građana, kao i demokratskih principa i tekovina koji proistječu iz Povelje Ujedinjenih Naroda, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Izjave i principa Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji usvojenih u Londonu kao i odluka Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koje se odnose na bivšu Jugoslaviju. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine kojim se, na osnovama jednogpravnosti suverenih naroda i ravnopravnosti građana neovisno o njihovoj nacionalnoj, vjerskoj i drugoj pripadnosti, utemeljuju i konstituiraju uspostava i ustrojstvo Federacije, njene Oružane snage, ljudske slobode i prava, ustroj i podjela vlasti, i druga bitna pitanja njene opstojnosti i funkcioniranja usvojila je i promulgirala Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine na konstituirajućoj sjednici održanoj 29. i 30. marta 1994, godine u Sarajevu. Kao najviši zakonodavni i organ vlasti Federacije ova je Skupština sastavljena od Predstavničkog doma i Doma naroda. Izvršnu vlast na razini Federacije ostvaruje Vlada, te predsjednik i potpredsjednik Federacije koji se periodično i naizmjenično u određenim razmacima biraju i smjenjuju iz reda dva konstitutivna naroda, i politički je predstavljaju u zemlji i u svijetu, a sudska vlast pripada

pravosudnim organima (Ustavni i Vrhovni sud, Sud za ljudska prava i redovni sudovi). Za ostvarivanje i poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda brinu se i nadležni su ombdusmani koji su kao posebna institucija postavljeni u ustavnopravnom sistemu po uzoru na određeni broj zapadno-evropskih zemalja sa visoko razvijenom demokratskom tradicijom individualnih i kolektivnih prava i ljudi i građana. Organizacija vlasti i teritorija se, pored istaknutog, i na principima visoke dekoncentracije i decentralizacije na načelu trostepenosti od federalnog, preko kantonalnog do osnovnog ili općinskog nivoa. Teritorij Federacije čine teritorij kantona (federalnih jedinica) i općina određenih na prirodno-geografskim, infrastrukturnim, komunikacijskim, etničkim i drugim kriterijima i principima. Nakon Dejtonskog sporazuma određen je i teritorij Federacije Bosne i Hercegovine, kao i teritorij srpskog entiteta.“ (Beridan I., 2001: 118-119)

1.4.2. Federalna uprava civilne zaštite

Osnovna je 2000. godine kao „Upravna organizacija Vlade Federacije Bosne i Hercegovine formirana Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave „⁵. Federalna uprava civilne zaštite obavlja upravne, stručne i druge poslove iz oblasti zaštite i spašavanja.

Federalna uprava civilne zaštite je organizirana kroz sljedeće organizacione jedinice:

1. Kabinet direktora,
2. Sektor za planiranje, mjere zaštite i spašavanja i vatrogastvo,
3. Centar za obuku struktura zaštite i spašavanja i tehničke poslove,
4. Sektor za računovodstveno – finansijske poslove, javne nabavke i skladištenje,
5. Sektor za pravne i opšte poslove,
6. Inspektorat,
7. Sektor za organizaciju deminiranja i uništavanja eksplozivnih sredstava,
8. Operativni centar civilne zaštite,
9. Jedinica za internu reviziju.

⁵ Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave, „Službene novine Federacije“, broj: 48/99, 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06.

1.4.3. Vanredno stanje

„Proglašava ga državni organ nadležan za to, nakon događaja koji ugrožavaju život ljudi, drugih živih bića ili materijalna sredstva, izazvana velikim havarijama, elementarnim nepogodama koji ugrožavaju poredak u državi. Prestanak vanrednog stanja također proglašavaju nadležni državni organi nakon otklanjanja opasnosti.“⁶

1.4.4. Civilna zaštita

„Civilna zaštita podrazumijeva organiziranje, pripremu i funkcioniranje zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih, kulturnih dobara i vrijednosti od posljedica ratnih i terorističkih djelovanja, prirodnih i tehnoloških katastrofa, saobraćajnih i drugih nesreća.“⁷ Beridan Izet također navodi djelovanje civilne zaštite, gdje ona ne koristi silu u svome djelovanju: „Civilna zaštita je komponenta, funkcija i organizacija nacionalnih sistema sigurnosti, a sam pojam djelomično opisuje njenu suštinu koja se stajališta djelatnosti, pravnog i psihološkog aspekta naglašava njen nevojni, neoružani karakter“⁸.

1.4.5. Epidemija i Pandemija

Pandemija je pojava slučajeva bolesti u zajednici ili regiji, specifičnog zdravstvenog stanja ili drugih zdravstvenih događaja, koji očito prelaze uobičajeno trajanje bolesti. Definicija pandemije prema SZO, kaže „... epidemija koja se događa diljem svijeta, na vrlo širokom prostoru, prelazeći međunarodne granice i uobičajeno pogađajući velik broj ljudi.“⁹ Virus koji su uzrokovali pandemije u prošlosti obično potiču od virusa životinjske gripe. Razlikuje se od izbijanja epidemije jer:

- utječe na šire geografsko područje, često širom svijeta,
- zarazi veći broj ljudi od epidemije,
- je često uzrokovan novim virusom ili sojem virusa koji već dugo ne kruži među ljudima,
- ljudi obično imaju malo ili nimalo imuniteta protiv toga.,

⁶ Beridan Izet, Tomić Ivo i Kreso Muharem (2001) *Leksikon sigurnosti*, Sarajevo, DES.

⁷ Beridan, Izet 2008, *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, strana 89.

⁸ Beridan, Izet 2008, *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, strana 85.

⁹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/bulletin/volumes/89/7/11-088815/en/>, dana 20.11.2020. godine.

- virus se brzo širi od osobe do osobe širom svijeta,
- uzrokuje mnogo veći broj smrtnih slučajeva od epidemija,
- često stvara socijalni poremećaj, ekonomski gubitak i opće teškoće.

Ono što također se razlikuje od epidemije, jeste da su pandemije rijetki događaji koji se pojavljuju svakih 10-50. godina. Pandemijom je proglašen virus SARS-COV-2, koji spada u grupu virusnih influenci.

1.5. Sistem hipoteza

1.5.1 Generalna hipoteza

Federalna uprava civilne zaštite ima ključnu ulogu u upravljanju suzbijanja pandemije COVID-19 na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, u cilju zaštite i spašavanja ljudi od javnozdravstvene prijetnje po zdravlje i život.

1.5.2 Posebne hipoteze

1. Potrebno je vršiti veći nadzor nad transparentnosti nabavke i trošenja sredstva u vanrednim situacijama.
2. U štabu civilne zaštite treba da se postavljaju osobe čije su profesije u skladu sa prirodom nastale nesreće.
3. Potrebno je raditi na boljoj koordinaciji u sistemu zaštite i spašavanja na nivou Bosne i Hercegovine, u cilju usklađivanja naredbi i odluka entiteta i Brčko Distrikta.

1.6. Način istraživanja

Istraživanje u ovom radu prikazano je kroz analizu sadržaja dokumenata.

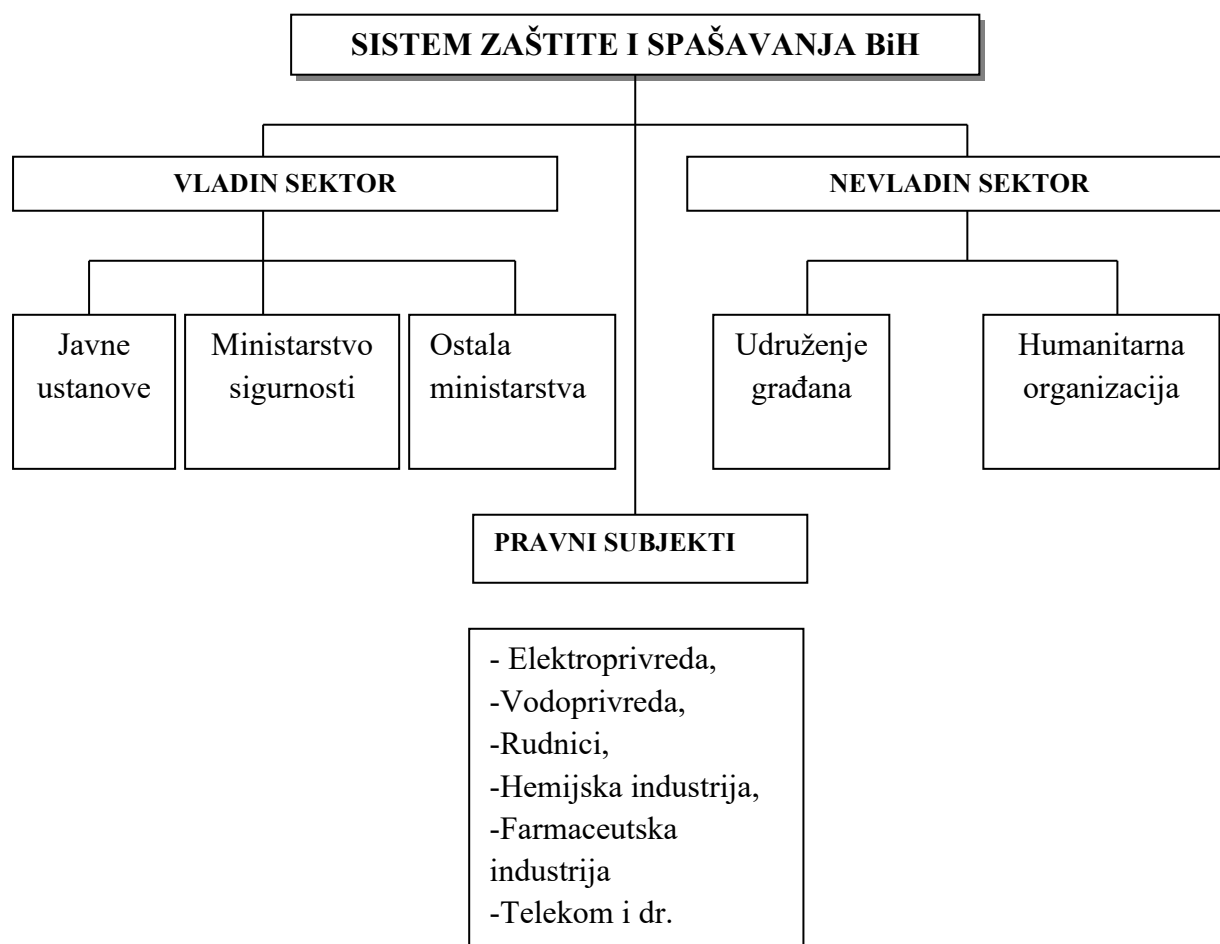
1.7. Vremenski plan istraživanja

S obzirom da je pandemija i dalje prisutna, vremenski okvir istraživanja odnosi se na period od 31.12.2020. godine do dana završetka izrade ovog rada.

Prvi dio

1. Sistem zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini

Cilj razvijenih demokratskih zemalja jeste jačanje mehanizama sigurnosti kroz sistem zaštite i spašavanja u reagiranju na katastrofe i nesreće, kao i uklanjanju mogućih uzroka za njihovo pojavljivanje. Kroz političko ustrojstvo Bosne i Hercegovine možemo zaključiti da sistem zaštite i spašavanja ima kompleksnu organizaciju kroz lokalne, gradske, kantonalne, entitetske i državne strukture. Sistem zaštite i spašavanja čine institucije, organi i tijela Vijeća ministara, kao i pravni subjekti i nevladin sektor (Shema br.1).

Shema br.1. Sistem zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine¹⁰

¹⁰ Huseinbašić, Čamil 2009, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 58.

S obzirom na promjene koje su nastale nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma, tako je i civilna zaštita doživjela svoju reorganizaciju i način djelovanja, gdje se mogu spomenuti dvije najbitnije odrednice. Prva je ta da je Civilna zaštita izdvojena iz resora odbrane, a druga da su u sistem civilne zaštite uključeni: organi, preduzeća i službe koje su po prirodi redovne djelatnosti bave zaštitom i spašavanjem.

U Republici Srpskoj civilna zaštita je bila izdvojena iz resora odbrane donošenjem Zakona o civilnoj zaštiti 1998. godine, a u Federaciji BiH, donošenjem Zakona o izmjenama zakona o ministarstvima i drugim organima federalne uprave. Civilna zaštita je najveći intenzivni razvoj doživjela kroz zakonsko uređenje u vremenskom periodu od 2002 – 2008. godine. U entitetima su donesi posebni zakoni: u Republici Srpskoj 2002. godine Zakon o civilnoj zaštiti, a u Federaciji BiH 2003. godine Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Zakon u Federaciji BiH je izmjenjen zbog reforme sistema odbrane 2006. godine. Brčko Distrikt civilnu zaštitu uspostavlja odlukom Vlade 01.01.2003. godine. Rezultat svih aktivnosti kojeg su donijela oba Doma Parlamenta jeste Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.¹¹ Stupio je na snagu 01.07.2008. godine, a sa ovim zakonom civilna zaštita dobila je centralno mjesto i ulogu.

„Osnovna obilježja ovog zakona su:

- Naglašena koordinirajuća uloga izražena u načelu supsidijarnosti,
- Okvir za organizaciju i djelovanje zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini, ali i međunarodno predstavljane u regionalnim i globalnim organizacijama,
- Koordinirajuća uloga državnog tijela za rukovođenje u prirodnim i drugim nesrećama
- Osnov za obrazovanje Operativno komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine – 112 u sklopu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine s kojim se funkcionalno uvezuju operativni centri drugih institucija i tijela Bosne i Hercegovine, te centri entiteta i Brčko – Distrikta Bosne i Hercegovine.“¹²

Civilnu zaštitu sa njenom infrastrukturom možemo tretirati kao zaseban podsistem u sklopu sistema zaštite i spašavanja. Kao dio vladinog sektora „Civilna zaštita je planski organizirani dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koja obuhvata: organiziranje, pripremanje i učešće građana, preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organiziranje i udruživanje na zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i okoliša od

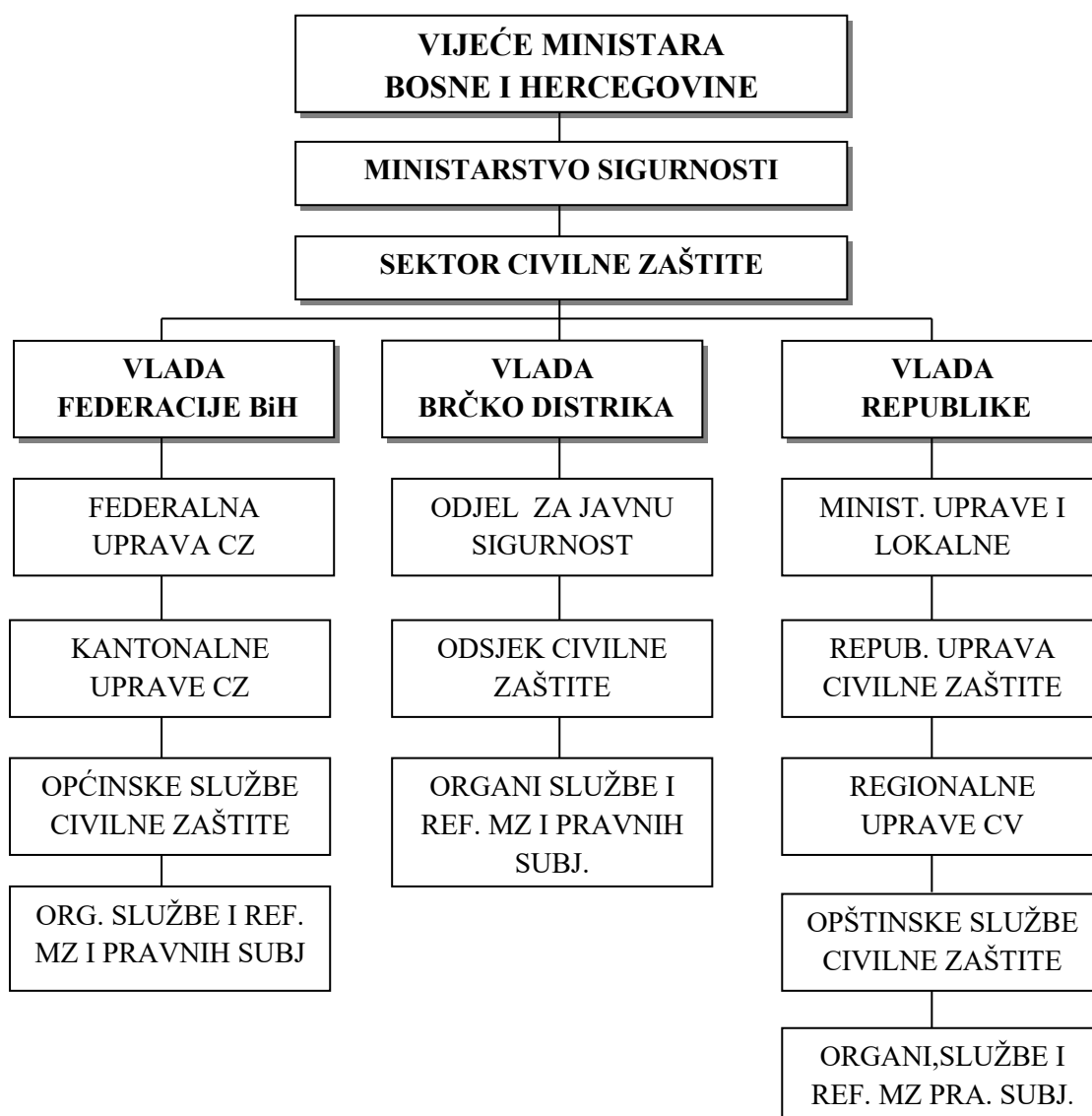
¹¹ Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj: 50/08.

¹² Huseinbašić, Čamil 2009, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 62.

prirodnih i drugih nesreća, te njihovih posljedica. Civilna zaštita je humanitarnog i civilnog karaktera.“¹³

1.1. Upravljanje i rukovođenje sistemom zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini

Struktura koordiniranja i rukovođenja u sistemu zaštite i spašavanja sastoji se od Vijeća ministara BiH i Ministarstva sigurnosti na državnom nivou, do nosioca upravljana entiteta i Brčko Distrikta.

Shema 2. Upravljanje zaštitom i spašavanjem Bosne i Hercegovine¹⁴

¹³ Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, čl.2, stav 2.

¹⁴ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 74.

1.1.1. Uloga Ministarstva sigurnosti u Civilnoj zaštiti

Ključni dio u strukturi upravljana sistemom zaštite i spašavanja na državnom nivou ima Ministarstvo sigurnosti BiH koje vrši: „Koordinaciju poslova i zadataka zaštite i spašavanja i razmjenu podataka, informacija i izvještaja o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja među nosiocima poslova i zadataka zaštite i spašavanja između organa i službi civilne zaštite entiteta i Brčko Distrikta BiH.,¹⁵ Ministarstvo sigurnosti kroz Sektor za zaštitu i spašavanje, obavlja stručne i sve druge administrativne poslove u oblasti zaštite i spašavanja. Sektor za zaštitu i spašavanje formiran je 2004. godine, a sačinjavaju ga odsjeci: Odsjek za međunarodnu saradnju i koordinaciju, Odsjek za strateško planiranje, mjere zaštite i spašavanja i Odsjek za strukturu i obuku i Operativno-komunikacijski centar BiH - 112.

Zadatak Sektora za zaštitu i spašavanje jeste koordinacija svih struktura unutar države i odnosa na međunarodnom nivou, kao i uspostavljanje uvjeta za brz i neometan prelazak granice snaga i sredstava zaštite i spašavanja prilikom traženja i pružanja međunarodne pomoći u slučaju prirodnih ili drugih nesreća. Ministarstvo sigurnosti kroz sektor vrši osposobljavanje kadra na međunarodnim vježbama i seminarima zaštite i spašavanja, učestvuje u NATO aktivnostima, saraduju sa drugim institucijama unutar BiH.

Bosna i Hercegovina u oblasti civilne zaštite ostvarila je bitna članstva u Međunarodnim organizacijama i institucijama za zaštitu i spašavanje:

- Međunarodnoj organizaciji civilne odbrane;
- Inicijativi za pripravnost i prevenciju katastrofa Regionalnog centra za saradnju – DPPI;
- Vijeću jugoistočne Evrope za civilno – vojno planiranje za vanredne situacije CMEPSEE;
- Partnerstvo za mir – Evroatlanskom partnerskom vijeću i Komitetu za civilnu zaštitu i institucijama koje iz njega proizilaze.

¹⁵ Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, čl.12, stav 1.

„U cilju stalnog prikupljanja podataka o svim vrstama pojava i opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće, Vijeće ministara BiH je u okviru Ministarstva sigurnosti BiH formiralo Operativno-komunikacijski centar – 112. Obaveza formiranja ovakvog centra proizilazi iz direktiva 2002/22/EC i drugih mehanizama Vijeća i Parlamenta Evropske unije kojima se jačaju kapaciteti djelovanja sistema civilne zaštite država članica Evropske unije. Bosna i Hercegovina se, također, prihvatanjem Hyogo deklaracije UN-a i Akcionog plana do 2015. godine, koji se odnose na stvaranje otpornosti država i zajednica na katastrofe i smanjenje rizika od katastrofa, te NATO-ovog Individualnog partnerskog akcionog plana (IPAP), međunarodno obavezala da će institucionalno riješiti pitanje izgradnje potrebne strukture za zaštitu i spašavanje od prirodnih ili drugih nesreća.“¹⁶.

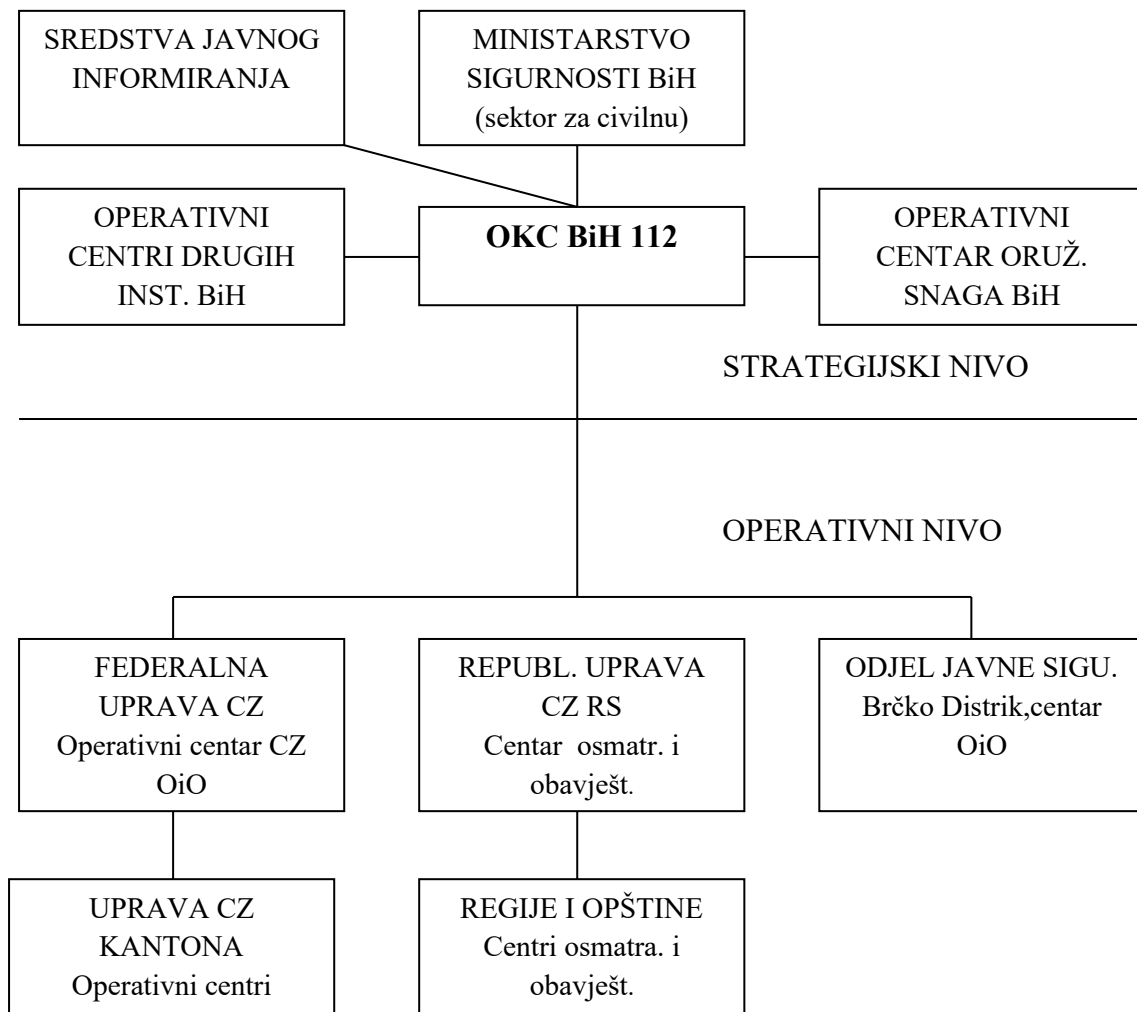
Operativni centri u Federaciji BiH i centri osmatranja i obavještenja u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, uvezani su sa brojem 112 na osnovu:

- Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj: 5/03,28/04, 42/04, 45/06, i 88/07 i
- Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, broj: 50/08.

„Integriranje civilne zaštite Bosne i Hercegovine u euro-atlanski sistem sigurnosti, konkretnim uključenjem u sistem 112, podrazumijeva funkcionalno umrežavanje sistema operativnih centara i centra osmatranja i obavještanja omogućava potpuno novi kvalitet djelovanja sistema upravljanja rizicima“¹⁷ (Shema 3). Centar 112 ima zadatak prikupljanja, obrade i distribucije podataka sa nadležnim organima vlasti, kao i povezivanje svih operativnih centara entiteta i Brčko Distrikta.

¹⁶ Grupa autora (2010) *Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije. Strana 10.

¹⁷ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 101.

Shema 3. Funkcioniranje sistema razmjene informacija uključenjem u jedinstven europski broj 112 za hitne situacije¹⁸

¹⁸ Huseinbašić, Čamil 2009, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 101.

1.1.2. Vijeće ministara

U skladu sa članom 16. Okvirnog zakona, na državnom nivou osnovano je Koordinacijsko tijelo Bosne i Hercegovine, kao stručno operativno tijelo Vijeća ministara. Sastoji se od 9 članova Vijeća ministara BiH, po pet članova predstavnika entitetskih vlada i dva člana predstavnika Vlade Brčko distrikta. Ovo tijelo u skladu sa Okvirnim zakonom na zahtjev entiteta ili Brčko distrikta predlaže Vijeću ministara BiH proglašenje stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine i prestanak navedenog.

Kao što u svom nazivu nosi Koordinacijsko tijelo, njegova svrha je koordiniranje na državnom nivou, a ne rukovođenje koje pripada nižim organizacionim nivoima u skladu sa načelom supsidijarnosti¹⁹. Odluke i upravljanje su u nadležnostima entiteta i Brčko Distrikta, od normativno-pravne regulative, personalnih, materijalnih i edukacijskih priprema.

„1) Koordinaciono tijelo je stručno operativno tijelo Vijeća ministara BiH i nadležno je da:

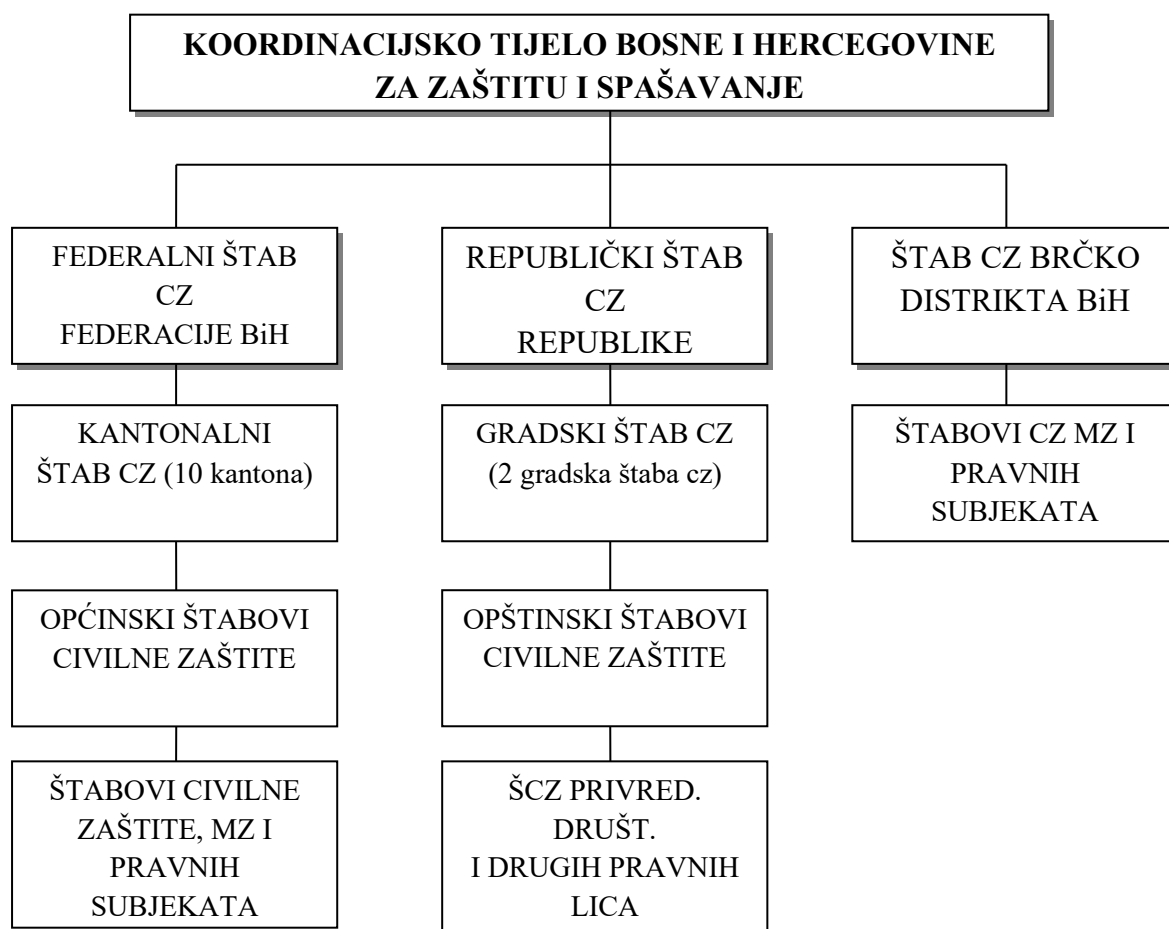
- a) predlaže Vijeću ministara BiH, na zahtjev entiteta ili Brčko Distrikta BiH, proglašenje stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine i prestanak navedenog stanja;
- b) predlaže Vijeću ministara BiH donošenje odgovarajućih odluka iz svoje nadležnosti;
- c) daje preporuke nadležnim institucijama i organima Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- d) koordinira aktivnosti u zaštiti i spašavanju sa institucijama i organima entiteta i Brčko Distrikta BiH i institucijama i organima na nivou Bosne i Hercegovine, nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće na dijelu ili cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, od strane Vijeća ministara BiH;
- e) koordinira prijem i pružanje međunarodne pomoći i donacija u zaštiti i spašavanju, nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće;
- f) koordinira aktivnosti zaštite i spašavanja institucija i organa na nivou Bosne i Hercegovine u provođenju mjera prevencije i pripravnosti za prirodnu ili drugu nesreću u okviru propisanih nadležnosti i koordinira ih sa entitetima i Brčko Distriktom BiH;
- g) Prati provođenje naloženih mjera i podnosi Vijeću ministara BiH izvještaje o svojim aktivnostima.

¹⁹ „Subsidijarnost je princip donošenja odluka i njihovog provođenja na najnižem mogućem nivou uz koordinaciju na najvišem potrebnom nivou. Lokalni nosioci odgovora na nesreću treba da budu osnova za odgovor bilo kojeg obima“. (Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, čl.2, stav 11).

(2) Koordinaciono tijelo, po potrebi, poziva druge institucije, tijela, agencije, organizacije i stručnjake za određena pitanja od interesa za zaštitu i spašavanje u Bosni i Hercegovini ili inozemstvu da učestvuju u radu bez prava glasa.

(3) Stručne i administrativne poslove za potrebe Koordinacionog tijela obavlja Ministarstvo sigurnosti BiH.

(4) Članovi Koordinacionog tijela dostavljaju Ministarstvu sigurnosti BiH informacije neophodne za rad Koordinacionog tijela po potrebi, a najmanje jednom svaka tri mjeseca.“²⁰

Shema 4. Koordinacija sistema Civilne zaštite Bosne i Hercegovine²¹

²⁰ Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, član 17.

²¹ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 81.

1.1.3. Štabovi civilne zaštite u entitetima i Brčko distriktu

Iako je cilj civilne zaštite isti, razlike u organizaciji jasno se vide na entitetskom nivou i Brčko Distriktu. Na teritoriji Federacije formira se Federalni štab civilne zaštite, kao i u kantonima i općinama. Štabovi civilne zaštite u Republici Srpskoj formiraju se na nivou grada/općine i nivou entiteta, a teritorij Brčko distrikt ima svoj štab civilne zaštite. Također štabovi se mogu formirati u pravnim subjektima i mjesnim zajednicama u oba entiteta kao i u Brčko Distriktu. Prije nastanka prirodne ili druge nesreće štabovi civilne zaštite na svim ovim nivoima organiziranja i na osnovu propisanih nadležnosti vode pripreme i operativne aktivnosti za rad:

- „redovno rade u sjednicama ili radnim grupama i razmatraju aktuelna pitanja civilne zaštite na području za koje su formirani,
- procjenjuju ugroženost, učestvuju u izradi i predlažu donošenje procjene,
- prate, analiziraju i po potrebi predlažu promjene i unaprjeđenje organizacije civilne zaštite,
- aktivno učestvuje u pripremi Programa razvoja sistema zaštite i spašavanja na svom području za srednjoročni planski period,
- razmatraju i zauzimaju stavove po planu razvoja, opremanja, obuke, vježbi i djelovanja u uvjetima proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće,
- razmatraju i predlažu nacрте propisa,
- uspostavljaju saradnju sa susjednim štabovima civilne zaštite i drugim državnim organima koji se uključuju u sistem zaštite i spašavanja,
- štabovi civilne zaštite obavljaju i druge zadatke prema vlastitom Programu rada, Poslovniku o radu i zaključcima Vlade, odnosno Općinskog načelnika.“²²

Iz razloga što državni nivo ima samo koordinacijsku funkciju u ovome sistemu, na čelu organa koji rukovodi civilnom zaštitom u entitetima i Brčko Distriktu BiH je zamjenik premijera, a u općini komadant CZ to je zamjenik Općinskog načelnika. Na većim nivoima imenuje se direktor civilne zaštite, a za niže nivoe štab civilne zaštite imenuje načelnika (rukovodioca općinske službe civilne zaštite), za čiju funkciju se bira profesionalac iz općinske Službe civilne zaštite.

²² Huseinbašić, Čamil 2009, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 82.

Shema 5, Aktivnost štaba u fazi priprema i nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće²³

Proglašenje stanja prirodne ili druge nesreće na području Federacije BiH proglašava Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog štaba civilne zaštite. Na području kantona tu ulogu ima Vlada kantona na prijedlog Kantonalnog štaba civilne zaštite. Na nivou općine/grada na prijedlog Općinskog ili Gradskog štaba civilne zaštite donosi Općinski načelnik odnosno Gradonačelnik. Odlukom o proglašenju stanja prirodne ili druge nesreće u kantonu, gradu ili općini stavlja se u funkciju sve raspoložive snage i sredstva radi prevencije, ublažavanja, operativnih mjera zaštite i spašavanja, kao i otklanjanje posljedica nesreće.

U Republici Srpskoj stanje prirodne i druge nesreće proglašava se odlukama gradonačelnika-načelnika Opštine na prijedlog nadležnog štaba civilne zaštite. Aktivnosti štaba civilne zaštite prije, tokom i nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće prikazane su u Shemi 5. U Brčko Distriktu stanje prirodne ili druge nesreće proglašava Vlada Brčko Distrikta BiH.

²³ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 84.

Kad se proglašuje stanje prirodne ili druge nesreće na nekoj teritoriji od ovih nivoa, taj štab dobija centralnu ulogu u rukovođenju snaga i raspodjeli sredstava koji su mu stavljeni na raspolaganje. U slučaju stanja prirodne ili druge nesreće niži nivoi mogu zatražiti pomoć od entitetskih i kantonalnih štabova, također štab može da vrši koordinaciju i saradnju sa Oružanim snagama. Tada štab izdaje naredbe akta rukovođenja u vidu: naredbi, uputstava, smjernica, odluka, instrukcija i sl. Kvalitet rada i donošenja odluka iz nadležnosti štaba zavisi od stručnosti²⁴, opremljenosti²⁵ i osposobljenosti²⁶ štaba.

Rad štaba civilne zaštite odvija se timski i odluke se donose po proceduri:

„a) prijem odluke o proglašenju stanja prirodne ili druge nesreće,

b) proučavanje i shvatanje problema,

c) preduzimanje hitnih mjera,

d) određivanje rokova za izvršenje zadataka,

e) procjena situacije na terenu,

f) donošenje odluka i izdavanje naredbi,

g) monitoring i kontrola procesa.“²⁷

Stanje prirodne ili druge nesreće možemo razvrstati i prema obimu. Na opštinskom nivou može se proglasiti za: dio teritorije jedne općine, cijelu teritoriju jedne općine, kao i za dvije ili više općine. Kada je riječ o višim nivoima: može se proglasiti za dio ili cijeli kanton, više kantona ili cijelo područje Federacije.

Kada je riječ o finansiranju štaba civilne zaštite, sama organizacija sistema i sistem finansiranja je uslovljen političkom organizacijom države. Postoji nivo finansiranja na državnom nivou koje obezbjeđuje Vijeće ministara BiH, na entitetskim nivoima Vlada Federacije BiH i Vlada Republike Srpske, dok za područje Brčko Distrikta sredstva izdvaja Vlada Brčko Distrikta. Na nižim nivoima, u Federaciji BiH imamo vlade kantona koje u okviru

²⁴ „Stručnost štaba osigurava se kvalitetnom organizacijom, a naročito izborom i raspoređivanjem ljudi na dužnosti u štabu. Da bi štab civilne zaštite kao tim stručnjaka, bio sposoban da reagira na sve izazove, on mora biti sastavljen od najkvalitetnijih eksperata struka koje ima ta sredina.“ (Huseinbašić:2009:85).

²⁵ „Opremljenost štabova civilne zaštite još je nedovoljna zbog nedostatka finansijskih sredstava i nemogućnosti opremanja štabova nabavkom. Zato postoji uporište i oslonac na postojeću materijalnu bazu građana i pravnih subjekata sredstvima iz popisa.“ (Huseinbašić:2009:86).

²⁶ „Na svim nivoima organiziranja štabovi civilne zaštite imaju mogućnost da se kontinuirano osposobljavaju. To je zakonska obaveza koju provode službe civilne zaštite u općinama ili uprave civilne zaštite na višim nivoima organizacije“ (Huseinbašić:2009:86).

²⁷ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 86.

svojih budžeta izdvajaju sredstva za civilnu zaštitu i kao najniži nivo na cijelom području imamo općinska vijeća.

1.1.4. Povjerenici civilne zaštite

U sredinama gdje se ne formira štab civilne zaštite imenuje se povjerenik civilne zaštite, gdje mu se određuju specifični zadaci koji su značajni za zaštitu i spašavanje te sredine. Pretežno se radi o naselju ili dijelu naselja, jednom ili više stambenih/poslovnih objekata, selima i zaseocima. Za funkciju se postavlja psihofizički zdrava osoba, bez obzira na starasnu dob. „Planom zaštite i spašavanja određuje se broj povjerenika, kao i podaci o organima i drugim subjektima gdje se imenuje.

Za postavljanje (imenovanje) povjerenika nadležni su:

- rukovodioci državnih organa u kojima ne postoji štab civilne zaštite,
- za dva ili više organa može se sporazumno imenovati zajednički,
- povjerenik civilne zaštite,
- u pravnom subjektu nadležan je direktor,
- u općinskim službama i u životnim sredinama – Općinski načelnik.“²⁸

Kada dođe do pojave opasnosti koja će dovesti do pogoršanja stanja na terenu i prerasti u stanje prirodne ili druge nesreće, povjerenik civilne zaštite pristupa obavljanju poslova iz svoje nadležnosti. Nadležnosti povjerenika civilne zaštite su:

- postupaju po naredbama nadležnog štaba civilne zaštite,
- rukovode u oblasti lične i uzajamne zaštite i provođenju mjera zaštite i spašavanja,
- informiraju javnost i izvještavaju nadležne štabove,
- po potrebi traže pomoć profesionalnih službi zaštite i spašavanja.

²⁸ Huseinbašić, Čamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. strana 96.

1.2. Sistem zaštite i spašavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine

S obzirom da je tema rada uloga Federalne uprave civilne zaštite u suzbijanju SARS-COV-2, u ovom dijelu detaljnije ću prikazati nadležnosti u ovom entitetu. Federacija ima zadatak da na svojoj teritoriji u skladu s načelima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog prava o zaštiti od prirodnih i drugih nesreća osigura i organizuje izgradnju zaštite i spašavanja. S obzirom da u Federaciji BiH svaki nivo vlasti ima ustavna ovlaštenja da donosi odgovarajuće propise, odnosno da uređuje pojedina pitanja u svim društvenim oblastima, pa i u oblasti zaštite i spašavanja. „Za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na teritoriji Federacije, odnosno na području kantona i općine, ta za obavljanje drugih poslova u zaštiti i spašavanju u skladu sa zakon i drugim propisima, osnivaju se štabovi civilne zaštite, kao operativno stručni organi. Te štabove osniva Federacija, kantoni i općine“²⁹. Štabovi civilne zaštite u Federaciji BiH u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja obavljaju sljedeće poslove:

- „1) odlučuju o upotrebi snaga i sredstava civilne zaštite na zaštiti i spašavanju ugroženih i stradalih ljudi i materijalnih dobara i te snage raspoređuju na ona područja koja su ugrožena;
- 2) naređuju provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuju snage i sredstva koje će provoditi te mjere;
- 3) usmjeravaju, koordiniraju i rukovode akcijama zaštite i spašavanja svih učesnika angažiranih na zaštiti i spašavanja na svom području;
- 4) rješavaju sva pitanja koja se u toku provođenja aktivnosti na zaštiti i spašavanju pojave u vezi angažovanih snaga i sredstava civilne zaštite i provođenjem mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana,“³⁰

Pored nabrojanih poslova koje vrše svi štabovi civilne zaštite, Federalni štab vrši i sljedeće zadatke:

- „1) Naređuje kantonalnim i općinskim štabovima civilne zaštite i službama zaštite i spašavanja, koje formira Vlada Federacije, poduzimanje mjera i aktivnosti o zaštiti i spašavanju;

²⁹ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 106.

³⁰ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 108.

- 2) Naređuje angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite s područja jednog kantona na ugroženo područje drugog kantona;
- 3) Naređuje angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite Federacije na pružanju pomoći Republici Srpskoj, u skladu sa Sporazumom o saradnji entiteta u ostvarivanju zadataka civilne zaštite;
- 4) Po zahtjevu nadležnih državnih organa angažira snage i sredstava civilne zaštite Federacije u pomoći drugim državama na saniranju posljedice prirodnih i drugih nesreća.“³¹

1.2.1. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine

Vlada Federacije BiH u oblasti zaštite i spašavanja je nadležna da:

- „1) donosi procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji;
- 2) predlaže Federalni program;
- 3) donosi Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federalni plan);
- 4) utvrđuje jedinstvenu metodologiju za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća;
- 5) razmatra stanje zaštite i spašavanja u Federaciji i donosi propise o organiziranju, pripremanju i djelovanju civilne zaštite u Federaciji;
- 6) na prijedlog Federalnog štaba civilne zaštite podnosi zahtjev Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće ministara) za traženje međunarodne pomoći za potrebe Federacije, što se vrši nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće na području Federacije;
- 7) podnosi zahtjev Vijeću ministara za proglašenje nastanka i prestanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine, nakon što je već proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće na području Federacije;
- 8) daje saglasnost Vijeću ministara o vrsti i broju operativnih snaga zaštite i spašavanja iz Federacije, koje se mogu rasporediti u mješovitu specijaliziranu jedinicu za zaštitu i spašavanje za djelovanje u slučaju prirodne ili druge nesreće, za učešće u međunarodnim vježbama, operacijama pomoći i drugim aktivnostima, koju formira Vijeće ministara;
- 9) odlučuje o vrsti i količinama robnih rezervi potrebnih za zaštitu i spašavanje, na prijedlog Federalne uprave,
- 10) u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a, na prijedlog Federalne uprave, donosi propis o organiziranju vršenja poslova protivminskog djelovanja u Federaciji, usvaja Strategiju

³¹ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 109.

protivminskog djelovanja civilne zaštite i godišnji operativni plan civilne zaštite, na poslovima protivminskog djelovanja, u skladu sa Strategijom Bosne i Hercegovine i Godišnjim operativnim planom Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Godišnji operativni plan BiH), usvaja listu prioriteta za Godišnji operativni plan BiH, utvrđuje način korištenja sredstava izdvojenih za deminiranje i uklanjanje NUS-a, razmatra izvještaj o realizaciji Godišnjeg operativnog plana BiH.

11) na prijedlog Federalnog štaba civilne zaštite, proglašava nastanak prirodne i druge nesreće u Federaciji;

12) osigurava potrebna finansijska sredstva u budžetu Federacije za finansiranje potreba zaštite i spašavanja iz nadležnosti Federacije;

13) obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom i drugim propisima.³²

1.2.2. Federalna uprava civilne zaštite

Federalna uprava civilne zaštite obavlja upravne, stručne i druge poslove iz oblasti zaštite i spašavanja u nadležnosti Federacije, kao samostalna federalna uprava. Federalna uprava obavlja sljedeće poslove:

„1) provodi utvrđenu politiku i obezbjeđuje izvršenje federalnih zakona i drugih federalnih propisa iz područja zaštite i spašavanja;

2) izrađuje Procjenu ugroženosti za teritoriju Federacije;

3) izrađuje Federalni program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Federacije;

4) predlaže Federalni plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Federacije;

5) donosi propise o sadržaju, načinu i rokovima izvještavanja o prirodnim i drugim nesrećama;

6) organizira, priprema i obučava štabove, jedinice i povjerenike civilne zaštite i službe zaštite i spašavanja;

7) organizira i usklađuje provođenje mjera zaštite i spašavanja te organizuje i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo;

8) organizira Federalni operativni centar civilne zaštite;

9) ostvaruje međunarodnu suradnju u području zaštite i spašavanja, na način reguliran Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju;

10) kantonalnim organima uprave, kantonalnim ustanovama i općinskim službama za upravu izdaje instrukcije za provođenje federalne politike, ovoga Zakona i drugih federalnih propisa iz oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;

³² Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 24.

- 11) ostvaruje saradnju sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ministarstvo sigurnosti BiH) i učestvuje u rješavanju svih pitanja iz oblasti zaštite i spašavanja, koja se, prema Okvirnom zakonu o zaštiti i spašavanju, rješavaju sa upravama civilne zaštite entiteta;
- 12) ostvaruje saradnju i osigurava provođenje svih zadataka i preporuka Koordinacionog tijela Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Koordinaciono tijelo BiH), koja se odnose na Federaciju;
- 13) vrši usklađivanje Federalnog plana sa Planom zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine;
- 14) osigurava funkcionalno uvezivanje Federalnog operativnog centra civilne zaštite sa Operativno-komunikacijskim centrom Bosne i Hercegovine – 112 (u daljem tekstu: Centar BiH - 112) i stalno dostavljanje odgovarajućih podataka tom centru;
- 15) predlaže vrste i količine robnih rezervi potrebnih za zaštitu i spašavanje;
- 16) saraduje sa privrednim društvima i naučnim institucijama u razvoju tehnologije i opreme za zaštitu i spašavanje;
- 17) vodi jedinstvenu bazu podataka o snagama zaštite i spašavanja u općinama, gradu, kantonu i Federaciji i o svim vrstama prirodnih i drugih nesreća na području Federacije;
- 18) u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a, priprema Strategiju protivminskog djelovanja civilne zaštite i Godišnji operativni plan civilne zaštite na poslovima protivminskog djelovanja, u skladu sa Strategijom BiH; izrađuje plan deminiranja na području Federacije, na osnovu prijedloga kantonalnih planova deminiranja; organizira poslove koji se odnose na razvijanje operativnih kapaciteta i operacije čišćenja terena od mina, tehničkog izviđanja, interventnog deminiranja kod minskih nesreća i prikupljanje i uništavanje eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata na području Federacije; preduzima odgovarajuće mjere da se izvrše zadaci deminiranja i uklanjanja NUS-a utvrđeni u godišnjem operativnom planu civilne zaštite; vrši kontrolu kvalitete i procedure sigurnosti; vodi centralnu bazu podataka o protivminskom djelovanju civilne zaštite na području Federacije; organizira stručnu obuku (kondicioniranje) deminera iz timova za deminiranje i druge poslove u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a.
- 19) vrši inspeksijski nadzor u području zaštite i spašavanja;
- 20) vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, sukladno zakonu i drugim propisima i općim aktima.³³

³³ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 43/10), član 26.

1.2.3 Kantoni u Federaciji

Nadležnosti kantona u oblasti zaštite i spašavanja su:

- „1) razmatra stanje priprema za zaštitu i spašavanje i donosi mjere za organiziranje, razvoj i jačanje civilne zaštite u kantonu;
- 2) donosi program razvoja zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 3) donosi propise o organiziranju i funkcioniranju civilne zaštite kantona, u skladu sa ovim Zakonom i drugim propisima;
- 4) organizira kantonalni operativni centar civilne zaštite u kantonu, u skladu sa ovim Zakonom i obezbjeđuje njegovo funkcioniranje;
- 5) uređuje pitanja finansiranja zaštite i spašavanja iz nadležnosti kantona;
- 6) donosi akte o osnivanju kantonalnog štaba civilne zaštite, postavljenju komandanta i načelnika štaba i određivanju funkcija u kantonalnim ministarstvima, kantonalnoj upravi civilne zaštite i drugim organima kantonalne uprave – čiji su nosioci po položaju članovi kantonalnog štaba civilne zaštite;
- 7) donosi plan zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 8) na prijedlog kantonalnog štaba civilne zaštite, proglašava stanje prirodne i druge nesreće na području kantona i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, organa uprave, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja kantona na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica po ljude i materijalna dobra;
- 9) obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonu i drugim propisima.“³⁴

1.2.4. Kantonalna uprava civilne zaštite

Upravne, stručne i druge poslove iz oblasti zaštite i spašavanja u nadležnosti kantona, obavlja kantonalna uprava civilne zaštite, kao samostalna kantonalna uprava i to:

- „1) organizira, priprema i prati funkcioniranje zaštite i spašavanja na području kantona;
- 2) izrađuje procjenu ugroženosti za područje kantona;
- 3) priprema program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 4) predlaže plan zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 5) prati stanje priprema zaštite i spašavanja i predlaže mjere za unaprjeđenje organizacije i

³⁴ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 25.

osposobljavanja civilne zaštite kantona i općina;

6) organizira i prati realiziranje obuke nosilaca civilne zaštite;

7) organizira i koordinira provođenje mjera zaštite i spašavanja, te organizuje i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo;

8) organizira kantonalni operativni centar civilne zaštite i obezbjeđuje njegov rad;

9) predlaže programe zajedničkih i samostalnih vježbi i izradu elaborata za izvođenje vježbi pripadnika civilne zaštite, organa uprave, privrednih društava i drugih pravnih lica iz područja zaštite i spašavanja;

10) predlaže i poduzima mjere za popunu ljudstvom štabova, jedinica civilne zaštite i službi zaštite i spašavanja, te njihovo opremanje materijalno-tehničkim sredstvima;

11) priprema propise u oblasti zaštite i spašavanja u nadležnosti kantona;

12) organizira i provodi obuku stanovništva i pruža pomoć službama civilne zaštite općina u obavljanju poslova u njihovoj nadležnosti;

13) vrši inspekcijski nadzor iz oblasti zaštite i spašavanja;

14) vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom, drugim propisima i općim aktima.³⁵

1.2.5. Gradovi i općine u Federaciji BiH

Grad odnosno općina, u ostvarivanju prava i dužnosti iz oblasti zaštite i spašavanja, je nedležan da:

„1) donosi odluku o organiziranju i funkcioniranju zaštite i spašavanja općine, odnosno Grada i obezbjeđuje njeno provođenje, u skladu sa ovim Zakonom i propisima kantona;

2) donosi program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine, odnosno Grada;

3) planira i utvrđuje izvore finansiranja za izvršavanje poslova zaštite i spašavanja u nadležnosti općine, odnosno Grada;

4) organizira operativni centar civilne zaštite u općini, odnosno Gradu, u skladu sa ovim Zakonom i osigurava njegovo funkcioniranje;

5) donosi akte o osnivanju općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite, postavljenju komadanta i načelnika štaba i određivanju funkcija u općinskim, odnosno gradskim službama za upravu i službi civilne zaštite općine, odnosno Grada, čiji su nosioci po položaju članovi općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite;

³⁵ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 28.

- 6) donosi plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine, odnosno Grada;
- 7) proglašava stanje prirodne i druge nesreće i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja općine, odnosno Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodnih i drugih nesreća po ljude i materijalna dobra na području općine, odnosno Grada; 8) obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom, drugim propisima i općim aktima.“³⁶

1.2.6. Služba civilne zaštite

Iz nadležnosti općine, općinska služba civilne zaštite obavlja upravne, stručne i druge poslove zaštite i spašavanja iz zaštite općine:

- „1) organizira, priprema i provodi zaštitu i spašavanje na području općine;
- 2) izrađuje procjenu ugroženosti na području općine;
- 3) priprema program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine;
- 4) predlaže plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine;
- 5) prati stanje priprema za zaštitu i spašavanje i predlaže mjere za unapređenje organiziranja i osposobljavanja civilne zaštite;
- 6) organizira, izvodi i prati realizaciju obuke građana na provođenju lične i uzajamne zaštite;
- 7) organizira i koordinira provođenje mjera zaštite i spašavanja, te organizira i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo, predlaže program samostalnih vježbi i izrađuje elaborat za izvođenje vježbi civilne zaštite u općini;
- 8) organizira općinski operativni centar civilne zaštite i obezbjeđuje njegov rad;
- 9) vrši popunu ljudstvom štabova civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja i jedinica civilne zaštite i određuje povjerenike civilne zaštite, osigurava njihovo opremanje materijalnotehničkim sredstvima, te organizira, izvodi i prati realizaciju njihove obuke;
- 10) priprema propise iz područja zaštite i spašavanja iz nadležnosti općine;
- 11) vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom i drugim propisima i općim aktima.“³⁷

³⁶ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 29.

³⁷ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH (broj: 39/03, 22/06 i 43/10), član 31.

Drugi dio

2. PANDEMIJA SARS-COV-2 U SVIJETU

2.1 Pojava SARS-COV-2 u Kini

Prema podacima SZO, 31.01.2020. godine ured Svjetske zdravstvene organizacije u Kini obaviješten je o slučajevima upale pluća nepoznate etiologije (nepoznati uzrok) otkrivenim u gradu Wuhan, kineska provincija Hubei. SZO je 01.01.2020. godine zatražila detaljnije informacije od Kineske vlasti kako bi procijenila rizik. Nacionalne vlasti u Kini su 03.01.2020. godine prijavile ukupno četrdeset i četiri bolesnika s upalom pluća nepoznate etiologije.³⁸ Od 44 prijavljena slučaja, 11 je teško bolesnih, dok su preostala 33 pacijenta bila u stabilnom stanju. Uzročnik još nije bio identificiran ili potvrđen.

Nacionalne vlasti izvještavaju da su svi pacijenti izolirani i da se liječe u medicinskim ustanovama u Wuhanu. Klinički znakovi i simptomi uglavnom su visoka tjelesna temperatura, a nekoliko pacijenata ima poteškoća sa disanjem i radiografiju prsnog koša koje pokazuju invazivne lezije oba pluća. Prema vlastima, neki su pacijenti radili kao prodavači na tržištu morskih plodova Huanan. Prema medijskim izvještajima 1.01.2020. godine, zatvorena je pijaca u Wuhanu za koju se smatra da je izvor zaraze. Vlasti u su sproveli sanitarnu zaštitu i uradili dezinfekciju okoliša. Na temelju preliminarnih informacija kineskog istražnog tima, nisu zabilježeni dokazi o značajnom prijenosu s čovjeka na čovjeka niti su zabilježene infekcije zdravstvenih radnika.

Prva reakcija javnog zdravstva u javnom izvještaju u Kini sprovedena je kroz mjere:

- identificiran je sto dvadeset i jedan bliski kontakt sa zaraženima, koji su stavljeni pod medicinski nadzor,
- otkrivanje bliskih kontakata je u tijeku,
- u tijeku je identifikacija patogena i traženje uzroka,
- općinsko povjerenstvo za zdravstvo u Wuhanu provelo je aktivno otkrivanje slučajeva, a retrospektivne istrage su završene;
- u tijeku su sanacija okoliša i daljnja higijenska ispitivanja.

³⁸ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unknown-cause-china/en/>, dana 05.11.2020. godine.

SZO je bila u stalnom kontaktu s nacionalnim vlastima u Kini i pomno pratila situaciju. Na temelju podataka koje pružaju nacionalna tijela, primjenjuju se preporuke SZO o mjerama javnog zdravlja i nadzoru nad novim koronavirusima. U slučaju simptoma koji ukazuju na respiratornu bolest tijekom ili nakon putovanja, putnicima se preporučuje da potraže liječničku pomoć i podijele povijest putovanja sa svojim liječnikom. S obzirom na sve dostupne informacije, SZO nije dala preporuke za ograničenje putovanja ili trgovinske razmjene sa Kinom.

10.01.2020. Godine SZO izdaje sveobuhvatan paket tehničkih smjernica sa savjetima svim zemljama o tome kako otkriti, testirati i upravljati potencijalnim slučajevima, na temelju onoga što je u to vrijeme bilo poznato o virusu. Informacije uključuju savjete o održavanju higijene ruku i disajnih puteva te sigurnu hranu i tržišne prakse. SZO razvija i ažurira ove informacije u dogovoru s mrežama stručnjaka širom svijeta.³⁹ Ove su smjernice su podijeljene s regionalnim uredima SZO za hitne slučajeve kako bi ih prosljedili državnim zdravstvenim organizacijama. Iako se činilo da je uzrok upale pluća novi koronavirus, potencijal prijenosa i načini prijenosa ostaju nejasni. Stoga je bilo pametno smanjiti opći rizik od akutnih respiratornih infekcija tijekom putovanja iz pogođenog područja Wuhana. Savjeti za putnike od strane zdravstvene organizacije u datom momentu su bili:

- izbjegavanje bliskog kontakta s ljudima koji pate od akutnih respiratornih infekcija;
- često pranje ruku, posebno nakon izravnog kontakta s bolesnim ljudima ili njihovom okolinom;
- izbjegavanje bliskog kontakta sa živim ili mrtvim farmama ili divljim životinjama;
- Putnici sa simptomima akutne respiratorne infekcije trebaju prakticirati etiketu kašlja (držati distancu, pokrivati kašalj i kihanje maramicama ili odjećom za jednokratnu upotrebu i oprati ruke).

Prvi smrtni slučaj zabilježen je 11.01.2020 godine, a radilo se o 61 godišnjem muškarcu. Dan nakon prvog smrtnog ishoda, Kina je prosljedila SZO sekvenciran genom virusa koji su izolovali kod zaraženih osoba, gdje su ustanovili da se radi o novom tipu korona virusa „2019-nCoV“⁴⁰.

³⁹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/csr/don/16-january-2020-novel-coronavirus-japan-ex-china/en/> , dana 05.11.2020. godine.

⁴⁰ nCOV se često koristi za označavanje novopriznatog koronavirusa prije konačne identifikacije i klasifikacije. Ponekad se koristi u kombinaciji s godinom identifikacije.

2.2 Širenje SARS-COV-2 izvan Kine

Tajland je bio prva država u kojoj je 13.01.2020. godine potvrđen slučaj nCOV virusa izvan Kine, a radilo se o osobi koja je bila putnik iz pokrajine Wuhan. Odjel za kontrolu bolesti u Tajlandu je započeo da sprovodi svoje mjere:

- nadzorni protokol provjere tjelesne temperature i pregled putnika sa svih izravnih letova iz Wuhana u Kini za aerodrome: Suvarnabhumi, Don Mueang, Chiang Mai, Phuket i Krabi;
- od 3. do 20. januara 2020. godine, među 116 letova, 18.383 putnika i članova zrakoplovne posade pregledani su zbog respiratornih simptoma i febrilne bolesti;
- od 20. Januara 2020., Odjel za kontrolu bolesti, Ministarstvo javnog zdravstva Tajlanda je povećao Hitni operativni centar na razinu 2 kako bi pomno nadzirao tekuća situacija na nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- smjernice za komunikaciju o riziku podijeljene su s javnošću i uspostavljena je vruća linija koju je osnovao Odjel za kontrolu bolesti za ljude koji se vraćaju iz pogođenih područje u Kini s povezanim simptomima.

Vrlo brzo širenje se nastavilo i u ostalim dijelovima regije i Kine što nam pokazuju zvanični izvještaj o broju zaraženih od strane SZO (Tabela br.1).

Ured svjetske zdravstvene organizacije	Države, teritorije, područja	Broj potvrđenih slučajeva
WPRO – Regionalni ured Svjetske zdravstvene organizacije	Kina – Hubei Provincija	258
	Kina – Guangdong	14
	Kina – Bejing	5
	Kina – Shanghai	1
	Japan	1
	Republika Koreja	1
SEARO – Regionalni ured Svjetske zdravstvene organizacije	Tajland	1
Ukupno		282

Tabela br.1 Zemlje, teritoriji ili područja s prijavljenim potvrđenim slučajevima 2019-nCoV, na dan 20.01.2020 godine.⁴¹

⁴¹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/csr/don/14-january-2020-novel-coronavirus-thailand/en/>, dana 06.11.2020. godine.

Države zahvaćene virusom pokrenule su niz aktivnosti i mjera u cilju suzbijanja širenja nCoV19. Japan također prijavljuje uvezeni potvrđeni slučaj virusa.⁴² Japan je sa prvim slučajem koronavirusa, pokrenuo niz mjera u cilju sprječavanja daljeg širenja:

- Od 20. januara 2020. godine, praćen je 41 kontakt. Od 41 kontakta, 37 ih nije pokazalo bilo kakve simptome, troje je napustilo zemlju;
- 16. Januara 2020. godine, Japanska vlada proširila je mehanizam koordinacije cijele vlade u cilju suzbijanja virusa;
- ministarstvo zdravlja, rada i socijalne skrbi pojačalo je nadzor za nedijagnosticirane teške akutne respiratorne bolesti od prvog slučaja u Wuhanu;
- karantin i mjere provjere su povećane za putnike iz grada Wuhana od 7. januara;
- nacionalni institut za infekcije je 16 januara. uspostavio interni PCR test za nCoV;
- provodi se revizija procjene rizika od strane nacionalnog instituta za infekcije uključujući definiciju slučaja bliski kontakti;
- poboljšana je komunikacija s javnim rizicima;
- uspostavljena je vruća linija između različitih ministarstava u vladi;

Kinesko nacionalno zdravstvo je potvrdilo mogućnosti prenosa virusa s čovjeka na čovjeka, nakon što su zaražena dva medicinska radnika. Isto su potvrdili zdravstveni stručnjaci SZO iz regionalnih ureda za Kinu i zapadni Pacifik koji su posjetili Wuhan.⁴³ Zbog saznanja o novom načinu prijenosa virusa, vlasti su stavili u „lock-down“⁴⁴ šire područje Wuhana u Kini.

Kako se trenutačno izbijanje koronavirusne bolesti nastavlja razvijati, dana 30.01.2020., generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije proglasio je izbijanje COVID-19 hitnom medicinskom skrbi za javno zdravstvo sa najvišom razinom alarma za SZO. Nije preporučio nikakvo ograničenje putovanja ili trgovine na temelju trenutnih dostupnih podataka.

⁴² Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/csr/don/14-january-2020-novel-coronavirus-thailand/en/>, dana 06.11.2020. godine .

⁴³ Situation report WHO- number 1- Izvještaj SZO o koronavirusu, broj 1.

⁴⁴ Termin koji se često koristi za naredbu koja je obavezna a izdaju je vlasti i odnosi se na stanovnike određenog grada, regije ili drugih lokaliteta poput opština da ostanu kod kuće kako bi se izbjeglo širenje infekcije.U Sjedinjenim Američkim Državama ova obavezna naredba takođe se naziva "ostati u skloništu" ili "ostati kod kuće".

SZO usko surađuje s globalnim stručnjacima, vladama i partnerima kako bi brzo proširio znanstveno znanje o ovom novom virusu, kako bi pratio širenje i virulenciju virusa te pružio savjete zemljama i globalnoj zajednici o mjerama zaštite zdravlja i sprečavanja širenja ovog izbijanja. Tada je bilo 98 slučajeva i nije bilo smrtnih slučajeva u 18 zemalja izvan Kine. Četiri su zemlje imale dokaze (8 slučajeva) prijenosa s čovjeka na čovjeka izvan Kine (Njemačka, Japan, Sjedinjene Američke Države i Vijetnam).

SZO je 11-12.04.2020. godine sazvala Globalni forum za istraživanje i inovacije o novom koronavirusu, kojem je osobno prisustvovalo više od 300 stručnjaka i donatora iz 48 zemalja, a dodatnih 150 se pridružilo putem interneta. Sudionici su se okupili kako bi procijenili razinu znanja, utvrdili nedostatke i zajednički surađivali na ubrzavanju i financiranju prioritarnih istraživanja, s jednakim pristupom kao osnovnim načelom na kojem se temelji ovaj rad.

Virus je dobio i novi oficijalni naziv SARS-COV-2., sa izjavom direktora Svjetske zdravstvene organizacije: „Morali smo pronaći ime koje se ne odnosi na geografski položaj, životinju, pojedinca ili skupinu ljudi, a koje je također izgovorljivo i povezano s bolešću.“⁴⁵ Razlog za ovakvim obrazloženjem prvenstveno jesu medijske izjave američkog predsjednika Donalda Trampa kao i pojedinih članova njegove administracije. „Međutim, čini se kako lider SAD-a ne mari baš mnogo za stigmatizaciju. On je u svom tvitu koronavirus, koji prouzrokuje bolest Covid-19, opisao kao "kineski virus". Pri tome, on nije jedini koji je to učinio. Mnogi zvaničnici Trumpove administracije također su referisali koronavirus kao "kineski virus". U međuvremenu, američki sekretar Mike Pompeo ponavlja kako je riječ o "Wuhanskom virusu".“⁴⁶

Strateški ciljevi koje je odredila SZO u cilju suzbijanja koronavirusa:

„• ograničiti prijenos s čovjeka na čovjeka, uključujući smanjenje sekundarnih infekcija među bliskim kontaktima i zdravstvenim radnicima, sprječavanje pojačanja prijenosa i sprečavanje daljnjih međunarodnih širenje iz Kine *;

- rano identificirati, izolirati i zbrinuti pacijente, uključujući pružanje optimizirane skrbi za zaražene pacijente;
- identificirati i smanjiti prijenos iz životinjskog izvora;

⁴⁵ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.newscientist.com/article/2233218-covid-19-the-new-coronavirus-disease-now-officially-has-a-name>, dana 01.11.2020. godine.

⁴⁶ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/svijet/trump-naljutio-pekings-napisavsi-na-twitteru-daje-koronavirus-kineski-virus/200317148>, dana 15.11.2020. godine.

- riješiti ključne nepoznanice u pogledu kliničke težine, opsega prijenosa i infekcije, liječenja mogućnosti i ubrzati razvoj dijagnostike, terapije i cjepiva;
- prosljeđivati kritične podatke o rizicima i događajima svim zajednicama i suprotstaviti se dezinformacijama;
- minimalizirati socijalni i ekonomski utjecaj kroz multisektorska partnerstva.

* To se može postići kombinacijom javnozdravstvenih mjera, poput brze identifikacije, dijagnoze i upravljanja slučajevima, identifikacije i praćenja kontakata, prevencije i kontrole infekcije u zdravstvenim ustanovama, provedbi zdravstvenih mjera za putnike, općenito podizanje svijesti kod stanovništva.⁴⁷

SZO utvrđuje određene smjernice za simptome i mjere opreza. Simptomi neke osobe mogu se potpuno razlikovati od ostalih, jer simptomi zaražene osobe mogu imati blagi do teški oblik. Najčešći simptomi su vrućica, suhi kašalj, umor, grlobolja, proljev, bolovi u tijelu i glavobolja, gubitak okusa a ozbiljni simptomi su otežano disanje, bolovi u prsima i gubitak govora. Obično je potrebno oko 5 do 6 dana do pojave prvih simptoma, a u pojedinim slučajevima do 14 dana. Čak i kod nekih pojedinaca simptomi nisu vidljivi ili su poznati i kao asimptomatski.

Da bi se spriječila infekcija, postoje neke mjere poput:

- (a) pranje ruku vodom i sapunom ili steriliziranje ruku sredstvom za dezinfekciju,
- (b) društveno distanciranje, tj. održavanje najmanje 1 metar udaljenosti između ljudi koji kašlju i kihaju,
- (c) korištenje maski za lice prilikom izlaska,
- (d) ostanite kod kuće kada se osjećate loše,
- (e) izbjegavajte pušenje i aktivnosti koje dovode do pogoršanja pluća,
- (f) izbjegavajte nepotrebna putovanja i boravak u velikim skupinama ljudi.

⁴⁷Situation report WHO number 7- Izvještaj SZO o koronavirusu broj 7.

SZO je izdala preporuke i savjete za javnost, s obzirom na sve dezinformacije koje su bile plasirane na internetu, najčešće putem društvenih mreža. „Ako se ne nalazite u području u kojem se širi SARS-COV-2 ili niste putovali iz područja u kojem se nalazi ili niste bili u kontaktu sa zaraženim pacijentom, rizik od zaraze je nizak. Razumljivo je da možda ćete se osjećati uplašeno zbog izbijanja virusa. Uzimajte činjenice iz pouzdanih izvora koji će vam pomoći da tačno odredite svoje rizike kako biste mogli poduzeti razumne mjere predostrožnosti. Tražite smjernice od SZO, vašeg nacionalnog tijela za javno zdravstvo ili vašeg poslodavca za točne podatke o SARS-COV-2 i kruži li tamo gdje živite. Važno je biti informiran o situaciji i uzeti odgovarajuće mjere za zaštitu sebe i svoje obitelji. Ako se nalazite u području gdje postoje slučajevi SARS-COV-2, morate ozbiljno shvatiti rizik od zaraze. Pratiti savjet SZO i smjernice nacionalnih i lokalnih zdravstvenih vlasti. Za većinu ljudi infekcija SARS-COV-2 uzrokovat će blagu bolest, međutim, neke ljude može jako razboljeti, a za neke može imati smrtonosni ishod. Stariji ljudi, i oni s već postojećim zdravstvenim problemima (poput kardiovaskularnih bolesti, kroničnih bolesti dišnog sustava ili dijabetes) su izloženi riziku od teške bolesti.“⁴⁸

2.3. Proglašenje pandemije u svijetu

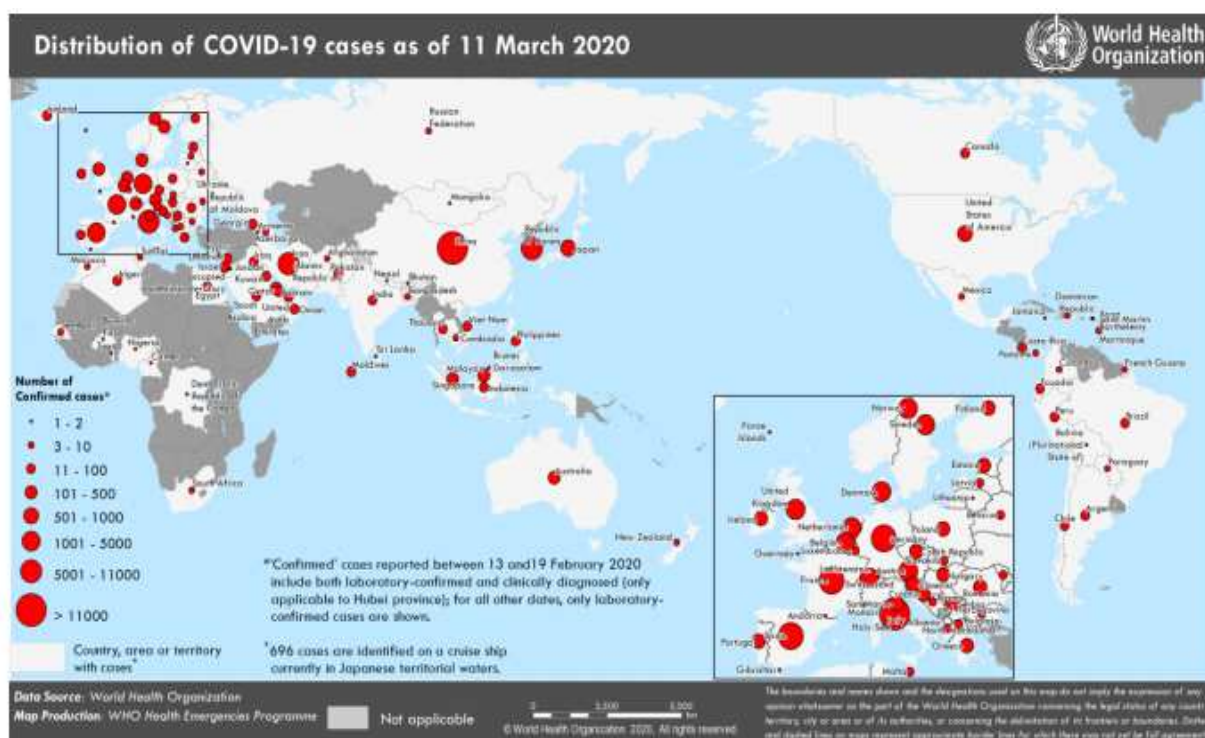
Na konferenciji za medije 11.03.2020 godine, koju je vodio direktor Svjetske zdravstvene organizacije proglašena je Pandemija u svijetu.⁴⁹ Razlog za proglašenje pandemije jeste taj da se u dvije sedmice broj slučajeva izvan Kine povećao za 13 puta (Mapa 1), a broj pogođenih zemalja virusom utrostručio (tabela 2). Izjavio je da je SZO duboko zabrinuta alarmantnom razinom širenja i ozbiljnosti situacije i pozvao je sve zemlje da poduzmu mjere u cilju suzbijanja virusa. Naglasio je da testiranje predstavlja važnu metodu za zdravstvene vlasti kako bi utvrdili izvor zaraze i spriječile daljnji prijenos virusa. U trenutku proglašenja pandemije na globalno nivou je potvrđeno 132 758 slučajeva SARS-COV-2, od toga 4955 slučajeva sa smrtnim ishodom. SZO insisitra da države rade na što većem broju testiranja i traženju kontakata.

⁴⁸ Situation report WHO number 36- Izvještaj SZO o koronavirusu broj 36.

⁴⁹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>. ,dana 20.11.2020. godine

Situacija u brojevima i procjena ugroženosti			
Nivo	Zaraženih slučajeva	Smrtnih slučajeva	Procjena rizika SZO
Globalno	132 758	4955	Veoma visoka
Kina	80 991	3180	Veoma visoka
Izvan Kine (države, teritorije, područja)	51 767	1775	Veoma Visoka

Tabela br.2, Evidencija broja zaraženih i umrlih SZO na dan 13.03.2020. godine.⁵⁰

Mapa 1: Zemlje, teritoriji ili područja s prijavljenim potvrđenim slučajevima COVID-19, 11.03.2020 godine.⁵¹

⁵⁰ Situation report WHO-number 51- Izveštaj SZO o koronavirusu broj 51.

⁵¹ Situation report WHO-number 51- Izveštaj SZO o koronavirusu broj 51.

SZO i partneri 18.03.2020. godine pokrenuli su međunarodno kliničko ispitivanje pod nazivom „Solidarnost“, koje ima za cilj generiranje pouzdanih podataka iz cijelog svijeta kako bi se pronašli najučinkovitiji tretmani za SARS-COV-2. Iako za randomizirana klinička ispitivanja obično trebaju godine da bi se dizajnirali i proveli, pokus Solidarnosti osmišljen je kako bi ubrzao ovaj proces. Upis pacijenata u jedno randomizirano ispitivanje trebalo je pomoći bržoj svjetskoj usporedbi nedokazanih tretmana. Ovim je aranžmanom također trebalo prevladati rizik od više malih ispitivanja koja nisu stvorila jake dokaze potrebne za određivanje relativne učinkovitosti potencijalnih tretmana.

U periodu od prve pojave virusa do proglašenja pandemije, svjetska zdravstvena organizacija je istraživanjima došla do novih podataka o načinu širenja virusa. Virus koji uzrokuje SARS-COV-2 zaražava ljude svih dobnih skupina. Dosadašnji dokazi sugeriraju da su dvije skupine ljudi u većem riziku od ozbiljne bolesti SARS-COV-2. To su stariji ljudi (stariji od 60 godina) i oni sa već ugroženim zdravstvenim stanjem (poput kardiovaskularnih bolesti, dijabetesa, kroničnih respiratornih bolesti i raka). Rizik od teške bolesti postepeno se povećava s godinama, počevši od oko 40 godina. Zbog toga je važno da mlađa populacija posebno obrati pažnju na mjere zaštite, kako bi se odrasli u ovom dobnom rasponu zaštitili. SZO je izdao savjete za ove dvije skupine i zatražio podršku zajednice kako bi osigurala njihova zaštita od COVID-19 bez izolacije, stigmatizacije, stavljanja u položaj ranjivosti ili nesposobnosti. Upute obuhvaćaju način primanja posjetitelja, planiranje zaliha lijekova i hrane, siguran izlazak u javnost i održavanje veze telefonskim pozivima ili drugim sredstvima.

Problem predstavlja i sam način liječenja gdje nema dokazanog lijeka, već određene terepije koje pokazuju rezultate. Da bi se svjetska populacija riješila virusa potrebno je da se stvori „imunitet stada“. „Imunitet stada“ postiže se kad se dovoljno populacije zarazi virusom ili se vakciniše, i tako se zaustavi cirkulacija virusa. "Neki stručnjaci izračunali su da oko 60 posto seroprevalencije može značiti 'imunitet stada'. Ali mi smo jako daleko od postizanja tog broja", rekla je autorica istraživanja Marina Pollan za CNN.⁵² Prirodnim putem da se zarazi takav broj ljudi zahtjevalo bi dugi niz godina, gdje vakcinacija predstavlja jedini etički put do „imuniteta stada“. Potraga za cjepivom protiv SARS-COV-2 je hitan prioritet, a njegov razvoj i globalna dostupnost preduvjet je za završetak SARS-COV-2 pandemije. Skoro sve veće farmaceutske kuće započele su utrku u izradi prve vakcine protiv SARS-COV-2.

⁵² Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/svijet/istrazivanje-u-spaniji-postizanje-imuniteta-stada-daleko-od-sadasnjeg-stanja/200707044>, dana 28.10.2020.godine.

S obzirom na iznimnu situaciju i da bi se životi sačuvali, državama nije preostalo ništa drugo nego da usvoje izvanredne mjere. Većina država je započela opsežna zaključavanja radi usporavanje prenošenja virusa, ograničili su vrijeme i slobodu kretanja, zabranili ulazak ili izlazak iz države. Izražena je zabrinutost zbog učinkovitosti ograničenja putovanja kako bi se spriječilo širenje SARS-COV-2. Studija u Scienceu otkrila je da su ograničenja putovanja samo skromno utjecala na početno širenje SARS-COV-2, osim ako se kombiniraju s mjerama prevencije i kontrole infekcije da bi se značajno smanjio prijenos.⁵³ Istraživači su zaključili da su ograničenja putovanja najkorisnija u ranoj i kasnoj fazi epidemije, a ograničenja putovanja iz Wuhana nažalost došla su prekasno.

Odgovori su prouzročili globalni socijalni i ekonomski poremećaj, uključujući najveću globalnu recesiju od Velike depresije. Dodelo je do odgađanja ili otkazivanja događaja, sveopće nestašice opskrbe pogoršane paničnom kupovinom osnovnih životnih namirnica, gladi koja pogađa stotine milijuna ljudi. Obrazovne su ustanove djelomično ili u potpunosti zatvorene. Nastava se odvijala online kao i većina poslova. Dezinformacije su kružile društvenim mrežama i masovnim medijima što je izazivalo još veću paniku i depresiju. Pored Kine, većina glavnih svjetskih sila uključujući SAD, Rusiju, Europsku uniju suočavale su se sa istom prijetnjom i kretale se prema najvećoj recesiji u historiji.

2.3.1 Pandemija u Europi

Prvi slučajevi 2019-nCoV u Europu zabilježeni su 24. januara, kada je Francuska službeno obavijestila Regionalni ured Svjetske zdravstvene organizacije za Europu o 3 potvrđena slučaja 2019-nCoV. Dva su pacijenta otkrivena u Parizu, a jedan u Bordeauxu. Sva trojica otputovala su iz kineskog Wuhana i sada su hospitalizirana u Francuskoj. Regionalni ured je u kontaktu s francuskim vlastima.⁵⁴ SZO u uredu za Europu, u skladu s globalnim smjernicama, preporučuje svim zemljama da povećaju razinu spremnosti i ojačaju sisteme upozorenja i odgovora kako bi identificirali, upravljali i zbrinuli nove slučajeve SARS-COV-2 i priopćili rizike. Zemlje bi se trebale pripremiti za odgovor na različite scenarije javnog zdravlja, znajući da ne postoji jedinstveni pristup upravljanju slučajevima i epidemijom SARS-COV-2. Svaka bi zemlja trebala procijeniti svoj rizik, mjere na snazi i njihovu socijalnu prihvatljivost te brzo provesti potrebne intervencije u odgovarajućem opsegu kako

⁵³ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7164386/>, dana 28.12.2020.

⁵⁴ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/01/2019-ncov-outbreak-first-cases-confirmed-in-europe>, dana 28.10.2020. godine.

bi se zaustavio ili usporio prijenos SARS-COV-2 uz minimaliziranje ekonomskih, javnih i socijalnih utjecaja.

Od 13. 03.2020. kada je broj novih slučajeva postao veći od onih u Kini, Svjetska zdravstvena organizacija Europu je počela smatrati aktivnim središtem pandemije. Slučajevi po zemljama diljem Europe udvostručili su se tijekom razdoblja od obično 3 do 4 dana. U samom početku širenja virusa, najteže virusom pogođena evropska država bila je Italija, u kojoj su određena područja bila u potpunoj izolaciji skoro tri mjeseca. Te su brojke naglo porasle u nekoliko dana, dovodeći europske nacionalne zdravstvene sistem u ozbiljnu nevolju, a u pojedinim državama kolaps zdravstvenog stanja. Jedan od razloga za to su kašnjenja i neodlučnost u poduzimanju mjera kod dijela europskih donositelja odluka. Europska unija odbacila je ideju suspenzije šengenske zone slobodnog putovanja i uvođenja granične kontrole s Italijom.⁵⁵ Odluka je naišla na određena protivljenja od strane pojedinih političara, a pojedine države su najavile potpuno zatvaranje svojih nacionalnih granica. Nekoliko dana kasnije EU je zatvorila svoje vanjske granice.⁵⁶

Od 17.03.2020. godine sve su zemlje u Europi imale potvrđeni slučaj COVID-19, a Crna Gora je posljednja europska zemlja koja je prijavila barem jedan slučaj. Zbog pandemije u Europi, mnoge su zemlje u Šengenu ograničile slobodno kretanje i postavile granične kontrole. Nacionalne reakcije uključivale su mjere ograničavanja poput karantena i policijskog sata. Najmanje jedna smrt zabilježena je u svim europskim zemljama, osim u Vatikanu. Italija je uvela nacionalnu blokadu 9. marta, Njemačka je započela svoje zatvaranje od 13. marta, Španjolska je uslijedila 14. marta, a Francuska 16. marta.⁵⁷ Od 19.03.2020. godine u Europi je bilo zaključano više od 250 milijuna ljudi, a većina država uvela je potpuni „lockdown“. Španjolska i Francuska postale su prve zapadnoeuropske zemlje koje su zabilježile više od milijun slučajeva, a nekoliko drugih zabilježilo je najveći broj novih infekcija od početka pandemije.

⁵⁵ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.dw.com/en/coronavirus-eu-rules-out-schengen-border-closures-amid-italy-outbreak/a-52497811>, dana 17.10.2020. godine.

⁵⁶ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2020/03/17/>, dana 17.10.2020. godine.

⁵⁷ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10255842.2020.175956>, dana 20.10.2020.godine.

Švedska je bila jedna od rijetkih europskih zemalja koja nije nametnula obvezno zaključavanje. Njena neobična strategija za suzbijanje izbijanja koronavirusa istovremeno je pozdravljena kao uspjeh i osuđivana kao neuspjeh. Više od 6500 ljudi umrlo je sa virusom SARS-COV-2 u ovoj zemlji od samo 10 milijuna stanovnika. To je jedna od najviših stopa smrtnosti u odnosu na veličinu stanovništva u Europi, i daleko najgora među nordijskim zemljama. Za razliku od Švedske, svi su se odlučili zaključati rano u pandemiji. Švedska se u velikoj mjeri oslanjala na dobrovoljne smjernice socijalnog udaljavanja od početka pandemije, uključujući rad od kuće, gdje je to bilo moguće, i izbjegavanje javnog prijevoza.

Mjere Švedske za vrijeme prvog vala su bile: zabrana okupljanja više od 50 ljudi, ograničenja posjeta domovima za njegu i prelazak na uslugu samo za stolovima u barovima i restoranima. Vlada je više puta opisala pandemiju kao "maraton, a ne sprint", tvrdeći da su njezine mjere osmišljene kako bi trajale dugoročno. U drugom valu zaraze koronavirusom Švedska se suočava sa sve većim brojem zaraženih, a sudeći prema izjavama premijera Švedske „Svako mora uraditi ono što je do njega, a to vrijedi i za vas koji ste stariji od 70 godina i dio ste rizične grupe. Razumijem, frustrirajuće je što morate ograničiti svoj život i držati distancu, ali to je trenutno neophodno kako biste sačuvali vaše i zdravlje drugih ljudi i olakšali zdravstvenim radnicima“, da se državna strategija mijenja u cilju suzbijanja SARS-COV-2.

Prema izvještaju Regionalnog ureda svjetske zdravstvene organizacije za Europu na dan 01.12.2020. godine u Europi, broj novih slučajeva smanjuje se u protekle tri sedmice, otkako je dostignut vrhunac u prvoj sedmici novembra. U protekloj sedmici, broj prijavljenih novih slučajeva smanjio se za 13% na preko 1,5 miliona. Uprkos ovom smanjenju, Europa još uvijek čini 40% novih globalnih slučajeva i 50% novih globalnih smrtnih slučajeva. Samo prošle sedmice iz Regiona je prijavljeno preko 35 000 novih smrtnih slučajeva, što je povećalo broj smrtnih slučajeva na 412 000.

2.3.2. Pandemija u SAD

Sjedinjene Američke Države (SAD) 21.01.2020. godine izvijestile su o svom prvom potvrđenom slučaju novog koronavirusa.⁵⁸ Predsjednik Donald Trump 13.03.2020 proglasio je nacionalnu izvanrednu situaciju.⁵⁹ Trumpova administracija uglavnom je pričekala sredinu marta da započne s kupnjom velikih količina medicinske opreme. Vlada je počela koristiti Zakon o obrambenoj proizvodnji kako bi usmjerila industrije na proizvodnju medicinske opreme.

Do 17.04.2020. godine savezna vlada odobrila je deklaraciju o katastrofama za sve države i teritorije. Drugi porast zaraze započeo je u junu 2020. godine, nakon opuštenih ograničenja u nekoliko država. Državni i lokalni odgovori na izbijanje uključivali su širom zemlje zatvaranje škola, barova, kina i restorana, otkazivanje velikih javnih skupova, uključujući kulturna i sportska događanja, i zabranu okupljanja više od 50 ljudi. Sve veći broj poslovnih subjekata zatražio je od svojih zaposlenika da rade na daljinu. Od oktobra 2020. u SAD-u je bilo više od 8.900.000 slučajeva i 228.000 smrtnih slučajeva povezanih s COVID-19, što predstavlja 20% svjetski poznatih smrtnih slučajeva od COVID-19 i najviše smrtnih slučajeva u bilo kojoj zemlji.⁶⁰

Prema izvještaju Regionalnog ureda svjetske zdravstvene organizacije za regiju Amerike na dan 01.12.2020. godine, prijavljeno je preko 1,6 miliona novih slučajeva i 22 000 novih smrtnih slučajeva, što je mali porast od 3%.. Najveći broj novih slučajeva i smrtnih slučajeva prijavljen je iz Sjedinjenih Država Države Amerike (1,15 miliona novih slučajeva, 3476 novih slučajeva na 1 milion), Brazil (218 000 novih slučajeva, 1026 novih slučajeva na 1 milion), Meksiko (64 000 novih slučajeva, 502 nova slučaja na 1 milion), Kolumbija (57 000 novih slučajeva, 1122 novih slučajeva na 1 milion) i Argentine (48 000 novih slučajeva, 1067 novih slučajeva na 1 milion). Ovih pet zemalja čine 93% svih novih slučajeva u regiji.

⁵⁸ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.who.int/news/item/29-06-2020-covidtimeline>, dana 12.10.2020. godine.

⁵⁹ Preuzeto sa internet stranice: www.whitehouse.gov/presidential-actions/proclamation-declaring-national-emergency-concerning-novel-coronavirus-disease-covid-19-outbreak/, dana 13.10.2020. godine

⁶⁰ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.arcgis.com/apps/opsdashboard>, dana 10.10.2020. godine.

2.3.3. Pandemija u Rusiji

Strategija Rusije u suzbijanju širenja koronavirusa nije se značajno razlikovala od ostatka svijeta. Potvrđeno je da se virus proširio na Rusiju 31.01.2020. godine, kada su dvojica kineskih državljana pozitivni na COVID testu, a oba slučaja su zadržana. Mjere rane prevencije uključivale su ograničavanje granice s Kinom i opsežna testiranja. Pretpostavka je da se infekcija proširila iz Italije, što je dovelo do dodatnih mjera poput otkazivanja događaja, zatvaranja škola, kazališta i muzeja, kao i zatvaranja granice i proglašenja neradnog razdoblja koje je, nakon dva produljenja, trajalo do 11.04.2020. godine. Velika većina saveznih jedinica, uključujući Moskvu, uvela je zaključavanje. Do 17.03.2020. godine slučajevi su potvrđeni u svim saveznim subjektima. Ono što razlikuje Rusiju od ostalih država jeste proizvodnja vakcine protiv COVID 19., „Vakcina, koju je razvio moskovski Institut Gamaleya, danas je dobila zeleno svjetlo od ruskog Ministarstva zdravlja, otkrio je Putin. Rekao je da se nada da će Rusija uskoro započeti masovnu proizvodnju vakcine protiv koronavirusa.“⁶¹

2.4. Drugi val pandemije COVID-19

Pandemija COVID 19 ima slične karakteristike kao i gripa, širi se kao niz valova različitog trajanja i intenziteta. Iz tog razloga mnogi istraživači najavili su scenario kakav smo imali do sada. Infekcije uzrokovane mnogim respiratornim virusima, uključujući gripu i neke koronavirusa, zimi se širenje zaraze povećava, a ljeti opada. Iako se situacija tokom ljeta stabilizirala i mnoge se mjere su bile ukinute, danas imamo situaciju da se ponovo povećava broj zaraženih i smrtnih slučajeva. Na temelju onoga što je poznato o širenju virusa i ponašanju ljudi u hladnijim mjesecima, mnogi istraživači su sugerisali da će do smanjenja širenja doći u ljetnom periodu. U ljetnom periodu koje je iza nas došlo je do blagog smanjenja širenja virusa, a u skladu sa tim mnoge države ukinule su mjere i restrikcije. Iako još zima nije nastupila kalendarski, došlo je do novog vala povećanje broja zaraženih u skoro svim dijelovima svijeta.

⁶¹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/svijet/rusija-odobrila-prvu-vakcinu-na-svijetu-protiv-korone-primila-je-i-putinova-kcerka/200811042>, dana 01.12.2020. godine.

Još jednom se suočavamo s ubrzanim porastom broja slučajeva COVID-19 u većem dijelu Europe, SAD-a i mnogim drugim zemljama širom svijeta. Ključno je djelovati odlučno i hitno. Učinkovite mjere koje suzbijaju i kontroliraju prijenos moraju se široko provoditi, a moraju biti podržane financijskim i socijalnim programima koji potiču reakcije zajednice i rješavaju nepravde koje su pojačane pandemijom. Stalna ograničenja vjerojatno će biti potrebna u kratkom roku, kako bi se smanjio prijenos i popravili neučinkoviti sistemi odgovora na pandemiju, kako bi se spriječile buduće blokade. Svrha ovih ograničenja je učinkovito suzbijanje infekcija SARS-CoV-2 na niske razine koje omogućuju brzo otkrivanje lokaliziranih izbijanja i brzi odgovor učinkovitim i sveobuhvatnim sistemima pronalaska, ispitivanja, traganja, izoliranja i potpore kako bi se život mogao vratiti u gotovo normalno bez potrebe za generaliziranim ograničenjima.

Iako postoji dosta novih naučno-istraživačkih saznanja o SARS-COV-2, način borbe u suzbijanju virusa ostaje isti. Do dostupnosti djelotvornog cjepiva, proaktivne strategije ograničavanja (ograničenja putovanja, pronalazak slučajeva, traženje kontakata, izolacija potvrđenog slučajeva i karantena izloženih osoba) i izmjerene intervencije ublažavanja / suzbijanja (mjere zaključavanja, socijalno distanciranje, zatvaranje škola i odgađanje obrazovnih institucija ili otkazivanje velikih javnih skupova) su naše jedine izvedive mogućnosti za kontrolu ove pandemije i njihovo se opuštanje mora promišljeno izračunati. Trenutna pandemija COVID-19 i njegov zastrašujući globalni utjecaj, podsjetnik je na potencijalne štete za zarazne bolesti u nastajanju. Srećom, današnji svijet je bolje opremljen za borbu protiv ovakve vrste opasnosti. COVID-19 je nesumnjivo pandemija koja se jednom u životu događa, gdje čovječanstvo svjedoči trenutcima borbe za globalno zdravlje.

2.5. Razvoj injekcije u cilju suzbijanja SARS-COV-2

Mnogobrojne kompanije u svijetu rade na izradi vakcine u cilju prevencije COVID 19, a četiri kompanije se ističu u tome: Pfizer-BioNtech (Američka i Njemačka kompanija), Moderna (Američka kompanija), Oxford University – Astrazeneca (dvije kompanije iz Velike Britanije), Gamaleya (Rusija). U Tabeli br.3 je prikazano u kojem stepenu razvoja se nalaze vakcine ovih kompanija, efikasnost kao i skladištenje. Skladištenje je jako bitno kod distribucije, pogotovo kada je riječ o nerazvijenim zemljama.

Kompanija	Tip	Broj doza	Efikasnost	Skladištenje
Pfizer-BioNTech	RNA	2	90%*	-70C
Moderna	RNA (dio genetskog koda virusa)	2	95%*	-20C do 6 mjeseci
Oxford Uni-Astrazeneca	Virusni vektor	2	Jak imunološki odgovor**	Mogućnost skladištenja u frižderu
Gamaleya (Sputnik V)	Virusni vektor (genetski modifican virus)	2	92%*	Mogućnost skladištenja u frižderu
*Rezultati treće preliminarne faze-Nepregledani				
*Rezultati Druge preliminarne faze-Pregladni i objavljeni				

Tabel br. 3, Prikaz kompanija koje su proizvele vakcinu i njenu efikasnost

Sudeći prema stavovima SZO, prije distribucije vakcine kompanije moraju ispuniti:

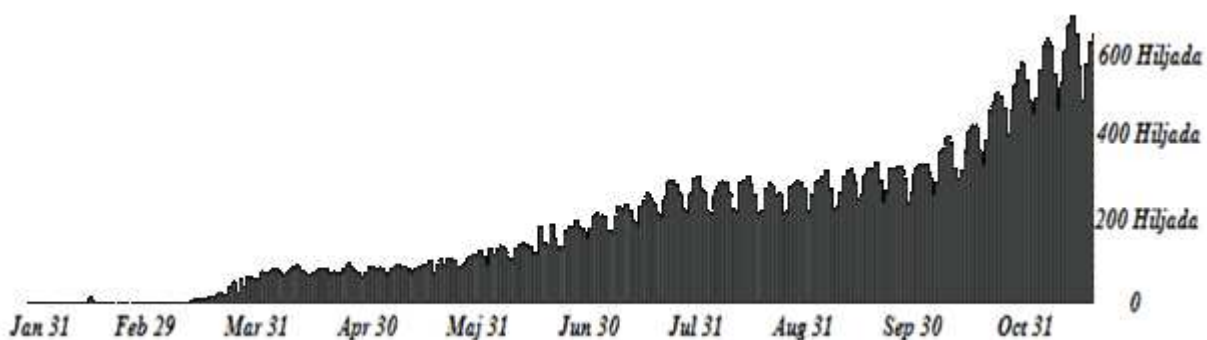
- ispitivanja moraju pokazati da je cjepivo sigurno;
- ogroman se razvoj mora dogoditi za proizvodnju milijarde potencijalnih doza;
- regulatori moraju odobriti cjepivo prije nego što se može dati;
- istraživači još trebaju otkriti koliko dugo može trajati bilo koja zaštita;

2.6. Uticaj pandemije na ekonomiju

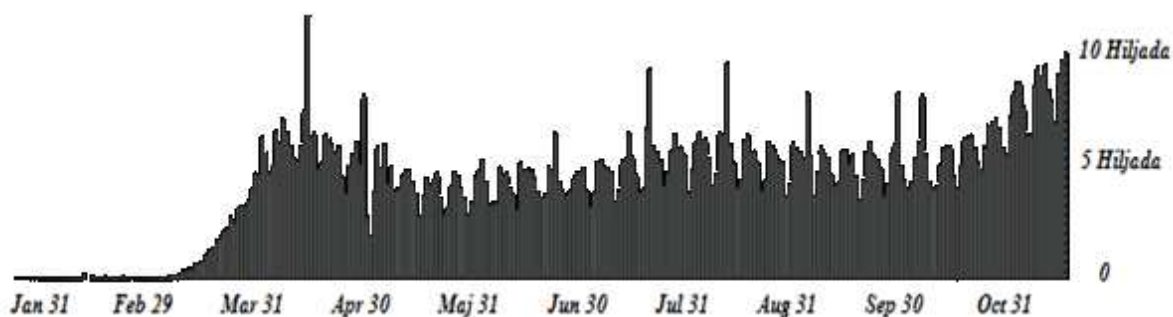
Zaštita ekonomije neraskidivo je povezana s nadzorom nad COVID-19. Potrebno je zaštititi radnu snagu i izbjeći dugotrajnu nesigurnost. Japan, Vijetnam i Novi Zeland, pokazali su da snažni odgovori javnog zdravstva mogu kontrolirati prijenos omogućuju život da se vrati u normalu, a takvih je uspješnih priča mnogo. Izbijanje pandemije COVID-19 prisililo je mnoga poduzeća da se zatvore, što je dovelo do poremećaja trgovine bez presedana u većini industrijskih sektora. Trgovci i robne marke suočavaju se s mnogim kratkoročnim izazovima, poput onih povezanih sa zdravljem i sigurnošću, opskrbnim lancem, radnom snagom, novčanim tijekom, potražnjom potrošača, prodajom i marketingom. Međutim, uspješno snalaženje u tim izazovima neće jamčiti obećavajuću budućnost, niti bilo kakvu budućnost. To je zato što ćemo nakon što prebolimo ovu pandemiju, nastati u sasvim drugačijem svijetu u odnosu na svijet prije izbijanja. Mnoga tržišta, posebno u području turizma i ugostiteljstva, više ne postoje. Sve su organizacijske funkcije namijenjene prioritetima i optimizaciji potrošnje ili odgađanju zadataka koji neće donijeti vrijednost u trenutnom okruženju. Tvrtke, posebno novoosnovana poduzeća, primijenile su neodređeno zamrzavanje zapošljavanja. Istodobno, internetska komunikacija, internetska zabava i internetska kupnja bilježe rast bez presedana.

2.7. Statiska Svjetske zdravstvene organizacije za COVID-19

Svjetska zdravstvena organizacija je osnovana 07.04.1947. godine, datum kojim obilježavamo kao Svjetski dan zdravlja. Trenutno zapošljava 7000 ljudi iz više od 150 zemalja koji rade u 150 državnih ureda, u 6 regionalnih ureda, sa sjedištem u Ženevi. SZO je trenutno najveći globalni lider u borbi protiv suzbijanja i traženja lijeka protiv koronavirusa. Prema podacima SZO na dan 21.11.2020. godine broj potvrđenih slučajeva koronavirusa (COVID- 19) je 63 144 362, uključujući 1 469 237 smrtnih slučajeva.

Grafikon br.1 -Prikaz broja potvrđenih zaraženih

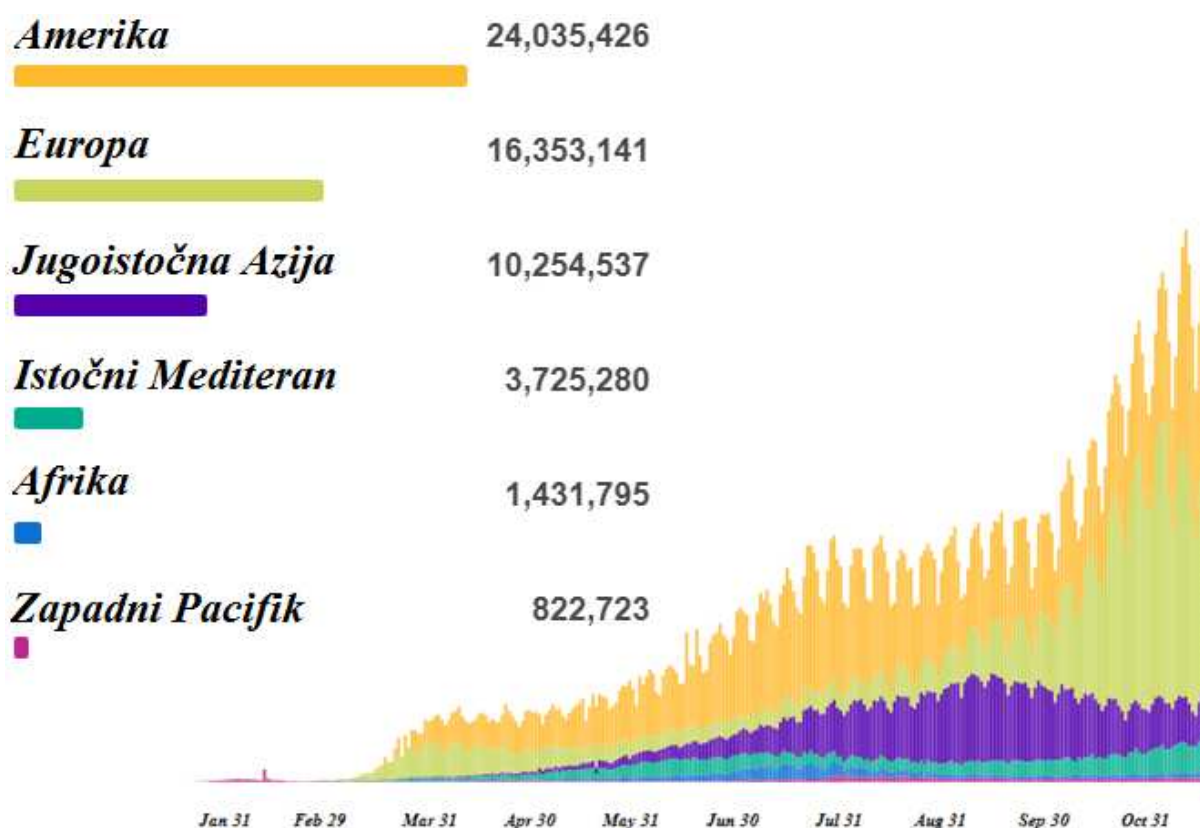

Grafikon br.2-Prikaz broja umrlih

U vrijeme završetka ovoga rada čini se da je drugi val COVID-19 uveliko u tijeku u Svijetu. Sedmični popis novih slučajeva neprestano raste više od 2 mjeseca, ali posljednjih nekoliko tjedana bilježi se ubrzani prijenos. Broj novih slučajeva koji se prijavljuju na globalnoj razini i dalje raste (slika 1), s gotovo 4 milijuna novih slučajeva samo tijekom proteklog tjedna (9.-15. novembra). Broj novih smrtnih slučajeva na globalnoj razini također je porastao za 11%, s prijavljenih gotovo 60 000 novih smrtnih slučajeva, od čega je 81% bilo u Europi i Americi. Iako Europska regija i dalje bilježi najveći broj novih slučajeva na svijetu (46%), zabilježen je i pad od 10% u protekloj sedmici nakon jačanja javnog zdravstva i socijalnih mjera širom EU regija.

Međutim, broj smrtnih slučajeva u Europi znatno se povećao s preko 29 000 novih smrtnih slučajeva zabilježenih u protekloj sedmici. Regija Amerike zabilježila je nagli trend rasta, s 41% porast novih slučajeva u proteklih sedam dana. Istočno-mediteranska, afrička i zapadno-pacifička regija također izvještava o povećanju broja novih slučajeva. S druge strane, regija Jugoistočne Azije izvijestila je o pad broja novih slučajeva i novih smrtnih slučajeva

Države članice SZO grupirane su u šest regija. Svaka regija ima regionalni ured. Izvještaj broja dnevno zaraženih na osnovu izvještaja regionalnih ureda prikazn je na Grafikon br.3.

Grafikon br.3-Prikaz broja zaraženih prema statistici Regionalnih ureda SZO

Treći dio

3. ULOGA FEDERALNE UPRAVE CIVILNE ZAŠTITE U SUZBIJANJU PANDEMIJE SARS-COV-2

3.1. Pojava COVID 19 u Bosni i Hercegovini

Pandemija COVID-19 u Bosni i Hercegovini dio je svjetske pandemije koronavirusne bolesti koja još uvijek napreduje i zabilježena je u više od 210 država i teritorija širom svijeta. Potvrđeno je da je virus dospio u Bosnu i Hercegovinu 5. marta 2020. godine, kada je pacijent u Banja Luci, koji je putovao u Italiju, bio pozitivan.⁶² Kasnije istog dana prijavljen je drugi slučaj, a radilo se o porodičnom klasteru sinu prvo zaraženog slučaja. Prvi slučaj COVID-19 u entitetu Federaciji BiH zabilježen je 9. marta 2020. godine.⁶³ 21. marta u bolnici u Bijaču objavljena je prva smrt od COVID-19 u na teritoriji BiH. Pacijent je bila starija žena koja je bila hospitalizirana dva dana prije. Bez preciznih uputa na nivou BiH, entiteti su reagirali i donosili zasebne odluke sa pojavom korona virusa u BiH. Preporuke i naredbe vlasti u Republici Srpskoj, gdje su i zabilježeni prvi slučajevi zaraze, nisu dovedene u pitanje na nižim nivoima vlasti. To, međutim nije bio slučaj u Federaciji BiH zbog 11 kantonalnih jedinica.

3.2. Proglašenje stanja nesreće na teritoriji Federacije BiH

Na 214. sjednici Vlade Federacije BiH održanoj 16.03.2020. godine, na osnovu Člana 24. Tačka 11. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, na teritoriji Federacije BiH proglasila je stanje nesreće zbog opasnosti širenja koronavirusa.⁶⁴

⁶² Preuzeto sa internet stranice: <https://www.phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=703>, dana 05.12.2020. godine.

⁶³ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/peti-slucaj-koronavirusa-u-bih-potvrdjen-kod-pacijentice-iz-zenice/200308096>, dana 03.11.2020. godine.

⁶⁴ Preuzeto sa internet stranice: http://fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica_v2.php?sjed_id=838&col=sjed_saopcenje, dana 16.11.2020. godine.

Radi provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi na ugroženom području, Vlada FBiH određuje:

- da se sva federalna ministarstva, uprave i upravne organizacije, pravni subjekti i druge institucije stave na raspolaganje Federalnom štabu civilne zaštite, te da nadležni kantonalni i općinski/gradski štabovi civilne zaštite također stave na raspolaganje sve raspoložive resurse, koji će prema planu zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koristiti ugroženim područjima;
- prema Planu zaštite i spašavanja prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH, u svim federalnim ministarstvima, upravama i pravnim organizacijama i zavodima odmah uvesti pasivno dežurstvo, radi izvršenja naredbi Federalnog štaba civilne zaštite;
- u skladu sa Federalnim planom i zahtjevima sa ugroženih područja, zadužuje se Federalni štab civilne zaštite da izvrši aktiviranje odgovarajućih federalnih službi zaštite i spašavanja i federalnih specijaliziranih jedinica civilne zaštite, a po potrebi i pravnih subjekata, javnih preduzeća i građana radi pružavanja pomoći na ugroženom području.

Na sastanku su osim predstavnika Vlade FBiH, prisustvovali kantonalni premijeri, predstavnici Civilne zaštite, Federalne uprave za inspeksijske poslove, tri klinička centra iz Federacije BiH, udruženja poslodavaca i sindikata, te Privredne komora. Na sjednici je donesa odluka da neće biti povećanja cijena osnovnih životnih namirnica, cijene se neće moći podizati u odnosu na 05.03.2020. godine.

Vlada Federacija također pokrenula je inicijativu ka Vijeću ministara BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH za hitnu izmjenu člana 10. Zakona o javnim nabavkama kako bi bilo osigurano izuzeće od primjene ovog zakona prilikom nabavke medicinske opreme, medicinskih sredstava, dezinfekcionih sredstava i sve druge zaštitne opreme za potrebe suzbijanja korona virusa.

Na osnovu Člana 13. tačka (h) Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 50/08), Odluke Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o proglašenju nesreće uzrokovane pojavom korona virusa, Odluke Vlade Republike Srpske o proglašenju nastanka vanredne situacije i Odluke gradonačelnika Brčko distrikta Bosne i Hercegovine o proglašenju stanja prirodne nesreće zbog COVID-19 (korona virus), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 05. vanrednoj sjednici, održanoj 17.03.2020. godine („Službeni glasnik BiH“,

broj 18/20) donijelo je odluku: O proglašenju nastanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Povodom proglašenja stanja nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID – 19) na području Federacije BiH 17.03.2020. godine u Sarajevu, održana je prva vanredna sjednica Federalnog štaba civilne zaštite kojom je predsjedavala zapovjednica Štaba Jelka Milićević. Na ovoj sjednici, koja je trajala gotovo osam sati, donijete su naredbe, njih 16, kojima se nalaže lokalnim samoupravama, kantonalnim upravama, privrednim društvima, fizičkim i pravnim licima i građanima mjere postupanja u skladu sa Odlukom o proglašenju stanja nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID – 19) na području Federacije BiH. Skoro sve naredbe se primjenjuju od srijede 18. marta u 6 sati i na snazi su do 31. marta 2020. godine.

Odlukom su precizirane mjere zaštite i spašavanja ljudi na ugroženom području, reguliše se način finansiranja troškova koji nastanu donošenjem ove Odluke i nadležni organ koji preuzima sve aktivnosti oko koordinacije i rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja ljudi na ugroženom području, utvrđuje se način postupanja u slučaju traženja pomoći oružanih snaga, te traženja međunarodne pomoći i obaveza realizacija naredbi štabova civilne zaštite.

Redni broj	Datum naredbe	Broj naredbe	Primalac naredbe	Zadatak
1	17.03.2020	12-40-6-148-2/2020	Kantonalni i općinski/gradski štabovi civilne zaštite	Angažiranje svih formiranih službi zaštite i spašavanja za medicinsku pomoć, kao i drugih službi zaštite i spašavanja, specijalizirane jedinice civilne zaštite, radi provođenja mjera i aktivnosti na sprečavanju, suzbijanju širenja zarazne bolesti koronavirusa

2	17.03.2020	12-40-6-148-3/20	Federalna uprava civilne zaštite	Provođenje mjera i aktivnosti na sprječavanju, suzbijanju širenja zarazne bolesti koronavirusa, kao i stavljanje zaliha opreme i materijalno-tehničkih materija na raspolaganje
3	17.03.2020	12-40-6-148-4/20	Federalnim službama zaštite i spašavanja	Pružanje medicinske pomoći: -Javnoj zdravstvenoj ustanovi Univerzitetski klinički centar Tuzla, -Kliničkom centru univerziteta Sarajevo, -Javnoj ustanovi kantonalne bolnice „dr. Safet Mujić“-Mostar
4	17.03.2020	12-40-6-148-5/20	Kantonalne uprave civilne zaštite	Da se obezbjedi neprekidno funkcionisanje kantonalnih operativnih centara civilne zaštite koji će putem broja 121 zaprimati sve pozive koji se odnose na pojavu zarazne bolesti koronavirus
5	17.03.2020	12-40-6-148-6/20	Kriznom štabu Federalnog ministarstva zdravstva i kantonalnim kriznim štabovima ministarstva zdravstva	Nastavak rada sve do proglašenja prestanka stanja nesreće, a u skladu sa epidemiološkom situacijom društva su predlagati mjere i preporuke štabovima civilne zaštite u cilju sprječavanja i ranog otkrivanja COVID 19
6	17.03.2020	12-40-6-148-7/20	Federalnoj upravi za inspeksijske poslove	Federalni sanitarni inspektor dužan je da svim putnicima koji ulaze u BiH preko

				graničnih prelaza na području FBiH BiH izda Rješenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor i izolaciju u trajanju od 14 dana. Ako se radi o državljaninu BiH sa prebivalištem u RS ili Brčko distrik dužan je obavijestiti Inspektorat RS, odnosno Bčko distrikt.
7	17.03.2020	12-40-6-148-8/20	Federalnoj upravi za inspekcijske poslove	Vozaču vozila u međunarodnom transportu, po dolasku u BiH na graničnom prijelazu FBiH, federalni inspektor dužan je izdati rješenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor i izolaciju za vrijeme trajanja boravka u BiH, a najduže do 14 dana.
8	17.03.2020	12-40-6-148-9/20	Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova	Naređuje se otkazivanje svih javnih skupova u FBiH, u skladu sa propisima o javnom okupljanju
9	17.03.2020	12-40-6-148-10/20	Kantonalni inspekcijski organi i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova	Privremena obustava pružanja usluga za: kina, muzeje, pozorišta, koncertne dvorane, umjetničke galerije, javne bazene i kupališta, sportske i rekreacijske centre na području FBiH
10	17.03.2020	12-40-6-148-11/2020	Kantonalni inspekcijski organi i kantonalna ministarstva	Privremeno obustavljanje pružanja usluga u ugostiteljskim objektima svih kategorija (restorana,

			unutrašnjih poslova	pizzerija, slastičarni, čevabdžinica, čajdžinica) kao i usluga u nargila, cafe i bistro barovima, diskotekama, kazinima, sportskim kladionicama na području FBiH
11	17.03.2020.	12-40-6-148-12/20	Kantonalni inspekcijски organi i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova	Privremena obustava pruženja usluga u frizerskim i kozmetičkim salonima i igraonicama na području FBiH
12	17.03.2020	12-40-6-148-13/20	Kantonalni inspekcijски organi i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova	Naređuje se trgovinama osnovnim prehrambenim artiklima – supermarketi, tržnice, pekare, apoteke, benzinske pumpe na području FBiH da svoj rad organizuju po do sada prijavljenom radnom vremenu uz ssocijalnu distancu od najmanje 1,5 metara između osoba, kao i poštivanje ostalih higijensko-epidemioloških mjera
13	17.03.2020	12-40-6-148-14/20	Kantonalni inspekcijски organi i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova	Centri za pružanje usluga/šaleter salama na području FBiH da rad sa strankama organizuju uz osiguranje protoka stranaka i klijenata, kao i da se omogući socijalna distanca od najmanje 1,5 metara između osoba uz poštivanje ostalih

				higijensko epidemioloških mjera
14	17.03.2020	12-40-6-148-15/20	Direktorima zdravstvenih ustanova i vlasnicima privatne prakse	Svim javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne i dječije zaštite na području FBiH, da provode pojačane vanredne mjere dezinfekcije (posebno liftova, stepeništa, rukohvata, rampu za invalide, službenih vozila i sanitetskih vozila za prijevoz pacijenta)
15	17.03.2020	12-40-6-148-16/20	Federalnim i kantonalnim ministarstvima, uprava i upravnim organizacijama, jedinicama lokalne samouprave, privrednim društvima, fizičkim i pravnim licima	Da pojačaju provođenje opštih i posebnih mjera zaštite stanovništva od zaraznih bolesti, shodno Zakonu u zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05) sa posebnim akcentom na pojačanu i vanrednu dezinfekciju poslovnih površina i sredstava javnog prevoza
16	17.03.2020	12-40-6-148-17/20	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i Federalno ministarstvo pravde	Obustava posjeta i izlazaka svim štićenicima u ustanovama socijalne zaštite i Kazneno – popravnih zavoda na području FBiH

Na drugoj vanrednoj sjednici Federalnog štaba civilne zaštite koja je održana u Sarajevu 18.03.2020. godine analizirana je distribucija naredbi koje su donijete na prvoj

vanrednoj sjednici Federalnog štaba civilne zaštite i povratnim informacijama sa nižih nivoa vlasti po kantonima, gradovima, općinama o aktivnostima koje se provode u skladu sa donijetim naredbama. Dogovoren je način izvještavanja i rada te kontinuirane komunikacije sa institucijama na nivou države odnosno koordinacijskim tijelom na nivou Bosne i Hercegovine. Također Federalni štab civilne zaštite je donio dvije nove naredbe povodom proglašenja stanja nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID – 19) na području Federacije BiH.

Prvom naredbom naloženo je kantonalnim kriznim štabovima da izvrše preraspodjelu radnog vremena uposlenih u zdravstvenim ustanovama u skladu s potrebama i aktuelnom epidemiološkom situacijom. Druga naredba odnosila se na kantonalne/općinske/gradske štabove civilne zaštite kojima je naloženo da odmah stave na raspolaganje snage i sredstva iz sastava odgovarajućih specijaliziranih jedinica civilne zaštite/službi zaštite i spašavanja, kao i dodatne snage i sredstva higijensko epidemioloških službi (HES) iz sastava kantonalne/općinske/gradske ustanove zdravstva, javnih komunalnih preduzeća i privrednih društava za provođenje pojačanih vanrednih mjera odvoza smeća, čišćenja, pranja i dezinfekcije – posebno gradskih ulica, trotoara, javnih stepeništa, trgova, javnih parkinga i prostora koji su popločani/asfaltirani.

„Članica Štaba, prim. dr. Marina Bera izvijestila je o trenutnom stanju i broju potvrđenih slučajeva čiji je nalaz na koronavirus, nakon testiranja, pozitivan na području Federacije BiH. Po informacijama kojima je raspolagala do današnje sjednice Štaba broj lica za koje je potvrđeno da imaju koronavirus je devet od ukupno 114 testiranih a osoba koje su stavljene pod zdravstveni nadzor izolacije i samoizolacije je preko 8 hiljada.“⁶⁵

19.03.2020 godine u Sarajevu održana je i treća vanredna sjednica u cilju sprečavanja širenja koronavirusa (COVID-19) kojom je predsjedavala zapovjednica Jelka Milićević. Federalni štab civilne zaštite je naredio kantonalnim i općinskim/gradskim štabovima civilne zaštite da osiguraju trijažne punktove sa sanitarnim upitnicima prije ulaska lica u zdravstvene ustanove. Obustavljen je javni linijski i vanlinijski prijevoz lica u cestovnom i željezničkom prijevozu, osim registrovanog taxi prijevoza putnika uz poštivanje higijensko-epidemioloških mjera koje podrazumijevaju minimalnu zaštitnu opremu vozača (maska, rukavice, naočale) i obavezno provođenje dezinfekcije nakon svake izvršene usluge. Obustavlja se rad u djelatnosti trgovine na području FBiH, osim trgovina prehrambenih proizvoda, prodavnica higijenskih proizvoda, ribarnica, apoteka, specijalizovanih prodavnica medicinskih,

⁶⁵ Preuzeto sa internet stranice: <http://www.fucz.gov.ba/category/federalni-stab/page/4/>, dana 01.11.2020. godine.

veterinarskih proizvoda i opreme, poljoprivrednih apoteka, benzinskih pumpi, kioska, pekara, hemijskih čistionica, specijalizovanih prodavnica za prodaju ortopedskih i drugih pomagala, specijalizovanih prodavnica dječije opreme, prodavnica hrane za životinje, prodavnica građevinskog, vodovodnog i elektro-materijala, logističkih i distributivnih centara hrane, pića i higijenskih proizvoda i veledrogerija, uz osiguranje protoka kupaca i klijenata na način da se omogući potrebna socijalna distanca od najmanje 1,5 metar između osoba uz poštivanje ostalih higijensko – epidemioloških mjera. Obustavljen je rad otvorenih pijačnih, tržnih prostora i prostora oko prodajnih objekata, osim otvorenog pijačnog i tržnog prostora sa poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. „Članovi Štaba informisani su o trenutnoj higijensko-epidemiološkoj situaciji na području Federacije BiH, a radi se o 16 osoba sa potvrđenim simptomima koronavirusa, i to u Mostaru (5), Konjicu (4), Zenici (3), Bihaću (2) i Tešnju i Orašju po jedna osoba.“⁶⁶

Na četvrtoj vanrednoj sjednici održanoj 20.03.2020 godine donešene su 4 nove naredbe i jedna preporuka. Preporuka je upućena Vladi Federacije BiH da hitno pokrene inicijativu prema Vijeću ministara Bosne i Hercegovine kojom se predlaže zabrana izvoza lijekova, zaštitne opreme, dezinficijensa i ostalog medicinskog i drugog materijala koji je neophodan u spašavanju života i zdravlja stanovnika F BiH, kao i prehrambenih proizvoda kojima se primjenjuje mjera neposredne kontrole cijena u uslovima dok je na snazi Odluka Vlade Federacije BiH o proglašenju nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID 19) na području Federacije BiH od 16.03.2020. godine.

Prva naredba se odnosila svim bolniničim zdravstvenim ustanovama koje provode zdravstvenu zaštitu na području Federacije BiH da u skladu sa potrebama, pripreme i stave u funkciju sve raspoložive kapacitete za prijem oboljelih od COVID-19. Također se naređuje banjama i lječilištima da pružaju usluge fizikalne terapije pacijentima koji su zatečeni u lječilištima do kraja tretmana, da im osiguraju usluge prehrane, obustave prijem novih pacijenata i pružanje svojih usluga (welines, masaže, frizerski saloni, kozmetički saloni i slično). Naredba je upućena i Privrednoj komori Federacije BiH da izvrši hitno procjenu stanja privrednih subjekata koji proizvode medicinsku zaštitnu opremu na teritoriji Federacije BiH, te sagleda mogućnost hitne nabavke repromaterijala za njenu proizvodnju. Peta naredba se odnosila o zabrani kretanja osobama mlađim do 18 i starijim od 65 godina na području F BiH.

⁶⁶ Preuzeto sa internet stranice: <http://www.fucz.gov.ba/na-danasnjoj-trecoj-vanrednoj-sjednici-fscz-donio-pet-novih-naredbi-u-cilju-sprecavanja-sirenja-koronavirusa/>, dana 02.11.2020. godine.

Preteći situaciju u svijetu kao i regionu na hitnoj vanrednoj elektronskoj sjednici Federalnog štaba civilne zaštite 21.03.2020. godine donijeta je naredba o uvođenju zabrane kretanja građana na području Federacije BiH u vremenu od 18 do 5 sati. Izuzeće od naredbe imali su svi zaposleni koji su uključeni u provođenje mjera i aktivnosti rješavanja stanja nesreće uzrokovane koronavirusom (COVID19), kao i zaposleni kojima se proces rada odvija u smjenama. Za provođenje ove naredbe odgovorni su Federalni ministar i kantonalni ministari unutrašnjih poslova. Ova naredba stupila je na snagu danom donošenja, a primjenjivala se od 22.03.2020. godine od 18 sati.

Na osnovu naredbi, preporuka i aktivnosti Federalnog civilnog štaba možemo vidjeti da su poduzete su sve neophodne mjere u cilju suzbijanja koronavirusa (Covid19) na području Federacije BiH. Kako se broj zaraženih povećao, Federalni krizni štab je pratio situaciju kako na području Federacije BiH, tako i na području Republike srpske i Brčko distrikta kao i regije. Na osnovu dobijenih podataka sa terena i kako se situacija mijenjala tako su se donosile i nove naredbe. Većina naredbi bila je istog sadržaja kao i naredbe u regionu. Federacija je često zadnja donosila takve odluke, gdje su često bili medijski izloženi pritiscima da nemaju ponekad jasan plan u cilju suzbijanja koronavirusa. Jedan od protivnika rada Federalnog kriznog štaba jeste i dr. Bakir Nakaš koji je javno izjavio nezadovoljstvo protiv loših naredbi i mjera: „Rezultati takvih okvira za djelovanje su svakodnevno vidljivi. Jedne te iste propisane mjere kasne i po nekoliko dana što povoljno djeluje na širenje epidemije. Vrijednost svih mjera ogleda se u jedinstvu cjeline i jednakom početku, trajanju i završetku na svim nivoima. Dobar primjer je Kina, a loš Italija. Mi kao da se utrkujemo sa komšijama u ponavljanju njihovih grešaka. Ono što zabrinjava jeste da Krizni štabovi izdaju preporuke, umjesto naredbi koje bi imale precizirano vrijeme početka, trajanja i kraja tih mjera. Tek tada možemo biti sigurni da će iste polučiti pozitivne efekte”⁶⁷. Iako su pojedine naredbe nailazile na nezadovoljstvo jednog dijela stanovništva, rješenje za ovakvu situaciju nisu imale mnogo razvijenije države od BiH. Federalni štab civilne zaštite kojeg je na 162. hitnoj sjednici imenovala Vlada FBiH, održao je u Sarajevu 25.03.2020. godine 7. vanrednu sjednicu. Štab je u prethodnom sastavu imao 21 člana a izmijenjenom Uredbom Vlade FBiH broji devet članova. Razlog ove izmjene jeste da se Štab nije pokazao efikasan kod donošenja hitnih Odluka koje će zaštititi stanovništvo i obezbijediti potrebnu medicinsku opremu.

⁶⁷ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.dw.com/bs/ko-je-u-bih-nadle%C5%BEan-za-koronu/a-52771231>, dana 04.11.2020. godine

Pored navedenih, dio naredbi donesenih u vremenskom periodu od 22.03.2020. godine do perioda 29.04.2020. godine na području Federacije BiH, prikazane su u Tabeli kako slijedi:

Redni broj	Datum naredbe	Broj naredbe	Primalac naredbe	Zadatak
1	22.03.2020	12-40-6-148-40/20	Ministri kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova	Naređuje se zabrana kretanja i zadržavanje na otvorenom prostoru više od jedne osobe na udaljenosti manjoj od 1.5 metra. Također se naređuje taksi vozačima na području Federacije BiH da u automobilima mogu prevoziti samo jednu osobu na sjedištu iza vozača uz poštivanje higijensko epidemioloških mjera
2.	22.03.2020	12-40-6-148-41/20	Kantonalni štabovi civilne zaštite i kantonalni krizni štabovi zdravstva	Svim zdravstvenim ustanovama da otvore telefonske linije za građane, koje moraju biti objavljene i dostupne 24 sata, u svrhu pružanja zdravstvenog savjetovanja i psihosocijalne pomoći

3.	24.03.2020	12-40-6-148-46/20	Domovima zdravlja u Federaciji BiH	Zabranjuje se rad privatnih stomatoloških ordinacija i privatnih zubotehničkih laboratorija
4.	24.03.2020	12-40-6-148-47/20	Ministri kantonalnih ministarstava na području Federacije BiH	Obustava posjeta i izlazaka svih migranata u svim izbjegličko-prihvatnim centrima, privremenim privatnim centrima i azilatskim centrima
5.	26.03.2020	12-40-6-148-56/20	Zavodu za javno zdravstvo Federacij BiH	Da hitno pripremi epidemiološki izvještaj i isti dostavi Federalnom ministarstvu zdravstva radi donošenja rješenja o stavljanju u karantin i određivanju prostora za karantin povodom najavljenog dolaska čarter leta za 27. 03, 2020.godine.
6	26.03.2020	12-40-6-148-56/20	JP Međunarodni aerodrom Sarajevo	Da poduzme sve higijenske epidemiološke mjere dezinfekcije prtljaga odmah nakon istovara iz aviona
7	27.03.2020	12-40-6-148-59/20	Federalno i kantonalno ministarstvo	Da lica koja su lišena slobode zbog osnova sumnje da su počinili

			unutrašnjih poslova, kao i druge agencije	krivično djelo ili su lišeni slobode naredbom nadležnog suda, prije dovođenja u prostorije sprovedu u najbližu ustanovu radi obavljanja trijažnog pregleda
8	28.03.2020	12-40-6-148-63/20	Federalnim i kantonalnim kriznim štabovima nadležnih ministarstava zdravstva	Da sve naredbe koje su donijeli nakon 16.03.2020.godine, revidiraju i usklade s nadležnim štabovima civilne zaštite
9	28.03.2020	12-40-6-148-64/20	Kantonalnim i gradskim/općinskim štabovima civilne zaštite	Da ne donose naredbe i mjere koje nisu usaglašene sa naredbama i mjerama Federalnog štaba civilne zaštite
10	30.03.2020	12-40-6-148-69/20	Kantonalnim štabovima civilne zaštite, štabovima, ministarstvima zdravstva, unutrašnjih poslova, upravama policije i inspekcijskim organima	Prinudna izolacija za svaku osobu koja ne postupi po rješenju nadležnog organa kojim se određuje mjera izolacije, za vrijeme vremenskog perioda za koji je ta mjera određena ili produžena
11	06.04.2020	12-40-6-148-102/20	Federalnoj upravi civilne zaštite	Osigura šatorske prostore za privremeni boravak državaljana BiH koji ulaze na

				teritoriji Federacije BiH, a koristiće šatorski prostor od strane Oružanih snaga, kao i obavezu zdravstvenog pregleda pomenutog lica
--	--	--	--	--

U periodu stanja nesreće Federalni štab civilne zaštite konstantno je rukovodio raspodjelom materijalno-tehničkih sredstava. Sredstva su isporučena po naredbi Federalnog štaba, a namjenjena su: zdravstvenim ustanovama, vladinim organizacijama, upravama, institucijama i zavodima na području Federacije BiH. Pregled isporučenog materijala i opreme za zaštitu od koronavirusa (COVID-19) od 16. marta 2020. do 31. maja 2020. godine.

Materijal i oprema za zaštitu od koronavirusa (COVID19)			
Redni broj	Materijal / Oprema	Ukupno	Spisak naredbi
1	Maske (komada)	47460	12- 40-6-148-73/20
2	Rukavice (komada)	114000	12- 40-6-148-74/20
3	Zaštitne maske sa filterom (komada)	132000	12- 40-6-148-75/20 12- 40-6-148-76/20
4	Zaštini vizir (komada)	12100	12- 40-6-148-77/20
5	Zaštitni komplet (komada)	10	12- 40-6-148-78/20
6	Zaštitna odjela (komada)	41420	12- 40-6-148-79/20
7	Zaštitne naočale (komada)	3200	12- 40-6-148-80/20
8	Višekratna zaštitna varena odjela (komada)	55	12- 40-6-148-81/20 12- 40-6-148-82/20
9	Puregeen24 za dezinfekciju	5	12- 40-6-148-83/20
10	Dezinfikaciono sredstvo pak. 470 ml	11615	12- 40-6-148-84/20 12- 40-6-148-85/20
11	Dezinfikaciono sredstvo sredstvo (litar)	6600	12- 40-6-148-86/20 12- 40-6-148-87/20
12	Kreveti (komada)	470	12- 40-6-148-88/20

13	Madraci (komada)	285	12- 40-6-148-89/20
14	Posteljina (komada)	156	12- 40-6-148-26-105
15	Dezinfikaciono sredstvo u koncentratu(kg)	23	12- 40-6-148-110 12- 40-6-148-111
16	Termalna kamera za mjerenje tjelesne temperature	15	12- 40-6-148-112 12- 40-6-148-113
17	Jerdnokratna sterilna zaštitna odijela (komada)	1000	12- 40-6-148-114 12- 40-6-148-115
18	Zaštitna maska sa filterom (komada)	20000	12- 40-6-148-116 12- 40-6-148-117
19	Medicinska maska troslojna	22700	12- 40-6-148-118
20	Zaštitne pamučne maske	31450	12- 40-6-148-119 12- 40-6-148-122 12- 40-6-148-126 12- 40-6-148-127 12- 40-6-148-128 12- 40-6-148-129 12- 40-6-148-134 12- 40-6-148-136 12- 40-6-148-137 12- 40-6-148-141 12- 40-6-148-152 12- 40-6-148-153 12- 40-6-148-174

Federalna uprava civilne zaštite je od 16. marta do 31. maja 2020. godine isporučila materijal i opremu za zaštitu od koronavirusa (Covid-19), i to transportne medije i briseve kantonalnim zavodima i kliničkim centrima kao krajnjim korisnicima. Pregled isporučenog materijala i opreme za zaštitu od koronavirusa (COVID-19) - transportni mediji i ekstrakcijskih briseva prikazani su u tabeli:

Lista transportnih medija i ekstrakcijskih briseva				
Redni broj	Naziv kantonalno zavoda / klinički centar bolnica	Ukupno ekstrakcijski brisevi	Ukupno transportni medij	Spisak naredbi poredanih po datumu
1	Zavod za javno zdravstvo USK, Bihać	21300	21300	12- 40-6-148- 65/20
2	Zavod za javno zdravstvo Županije Posavske, Orašje	5100	5100	12- 40-6-148- 95/20 12- 40-6-148-101/20
3	Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona	25400	25400	12-40-6-148- 104/20 12- 40-6-148-122/20
4	Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica (Zavod za javno zdravstvo ZDK)	20400	20400	12-40-6-148- 131/20 12- 40-6-148-142/20 12- 40-6-148-151/20 12- 40-6-148-167/20
5	Zavod za javno zdravstvo BPKGoražde	6100	6100	12- 40-6-148-173/20
6	Zavod za javno zdravstvo SBK, Travnik	14100	14100	
7	Zavod za javno zdravstvo HNK, Mostar	18900	18900	
8	Zavod za javno zdravstvo ZZH	9000	9000	
9	Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo	27300	27300	
10	Zavod za javno zdravstvo HBZ, Kanton 10, Livno	7500	7500	
11	Klinički centar Univerziteta u Sarajevu	4152	8000	
12	Sveučilišna klinička bolnica Mostar	5112	8000	
13	Univerzitetsko klinički centar Tuzla	5112	8000	
14	Kantonalna bolnica Zenica	3456	5000	

Po naredbama Federalnog štaba civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine, izvršena je raspodjela sredstava i materijala prema kantonima, koja su iz donacija vlada: Vlade Malezije, Vlade Republike Turske, Vlade Republike Austrije, Vlade Republike Slovenije i Azerbejdžana. Pregled isporučenog materijala i opreme za zaštitu od koronavirusa (COVID-19) iz donacija od 16. marta 2020. do 31. maja 2020. godine., prikazano je u tabeli:

Donacije zaštitne medicinske opreme i sredstva					
Vlade Republike Turske, Naredba broj: 12- 40-6-148-160/20			Vlade Republike Austrije Naredba broj: 12- 40-6-148-161/20		
Redni broj	Materijal / oprema	Ukupno	Redni broj	Materijal / oprema	Ukupno
1	Zaštitna odjela 1/1	601	1	Deke	928
2	Troslojne medicinske maske 24/1	29938	2	Jednokratna posteljina	616
3	Univerzalna maske 50/1	550	3	Higijenski paketi	318
4	Zaštitne maske 25/1	1225	4	Zaštitne rukavice M 100/1	123000
5	Zaštitne rukavice 100/1	1200	5	Zaštitne rukavice L 100/1	3080
6	Alkohol 70% -1/5 litara	1			
Azerbejdžana, Naredba broj: 12- 40-6-148-178/20			Vlade Republike Slovenije, Naredba broj: 12- 40- 6-148-172/20		
Redni broj	Materijal / oprema	Ukupno	Redni broj	Materijal / oprema	Ukupno
1	Deke	308	1	Deke	928
2	Jastuk	615	2	Poljski krevet	37
3	Tečni sapun 5 litara	67	3	Set za ručavanje	61
4	Dez. sredstvo 0,4 l	6150	Vlade Malezije Naredba broj: 12- 40-6-148- 133 i Naredba broj: 12- 40-6-148-135		
5	Dez. sredstvo za ruke	430	Redni broj	Materijal / oprema	Ukupno
6	Etil alkohol 1 litar	1230	1	Jednokratne hirurške maske	1000000
7	Sredstvo za čišćenje 5 l	493	2	Jednokratna zaštitna maska	230000

Federalni štab civilne zaštite prateći situaciju na terenu za vrijeme stanja nesreće sa poboljšanjem uslova, stavljao je van snage pojedine naredbe i vršio popuštanje pojedinih mjera kako bi olakšao građanima a time ne narušio stanje sigurnosti. Van snage su stavljene naredbe kojima je obustavljen rad shopping tržnih – centara, pružanje usluga unutar ugostiteljskih objekata svih kategorija i u hotelima, a van snage su stavljene i naredbe koje nisu imale rok primjene. Također je ukinuta zabrana kretanja starijim osobama od 65 godina i mlađim od 18 godina, došlo je do uspostave javnog prijevoza, kao i do relaksacije mnogih mjera.

3.3. Proglašenje prestanka stanja nesreće na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine

Na 20. vanrednoj sjednici Federalni štab civilne zaštite usvojen je i Vladi FBiH upućen na razmatranje i odlučivanje prijedlog Odluke o proglašenju prestanka stanja nesreće uzrokovane pojavom korona virusa (Covid-19) na području FBiH i to sa 31.05.2020. godine. Vlada Federacije BiH je na hitnoj telefonskoj sjednici, donijela Odluku da 31.5.2020. godine prestaje stanje nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH.⁶⁸ Federalni štab civilne zaštite i Krizni štab Federalnog ministarstva zdravstva zaduženi su da i dalje prate i procjenjuju stanje epidemiološke situacije na području Federacije i na toj osnovi utvrđuju mjere i aktivnosti na sprečavanju širenja koronavirusa.

Nakon prestanka stanja nesreće, do dana (23.11.2020) FŠCZ je izdao još dvije naredbe a radilo se o raspodjeli materijalnih sredstva. Na redovnoj sjednici Federalnog štaba civilne zaštite održanoj 28.07.2020. godine donesen je zaključak (Broj: 12-40-6-331/29) o stavljanju na raspolaganje zaštitne opreme pristigle preko međunarodnih donacija kliničkim centrima u Federaciji BiH. Zadužuje se Federalna uprava civilne zaštite da stavi na raspolaganje zaštitnu opremu iz međunarodnih pomoći, kliničkim centrima u Federaciji BiH, federalnim upravama, federalnim zavodima i zavodima socijalne zaštite u Federaciji BiH i to: zaštitne maske iz donacije Turske i Poljske, zaštitna odijela iz donacije Turske, zaštitne naočale iz donacije Vlade Republike Hrvatske, zaštitni viziri iz donacije Narodne Republike Hrvatske i Narodne Republike Kine, zaštitne rukavice iz donacije Narodne Republike Kine i Vlade Republike Austrije, hirurške maske iz donacije Vlade Republike Hrvatske i Narodne Republike Kine, etilni alkohol iz donacije Vlade Republike Hrvatske i Vlade Azerbejdžana i dezinfekciona sredstva iz donacije Vlade Azerbejdžana.

⁶⁸ Preuzeto sa internet stranice: http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/aktuelno_v2.php?akt_id=8609, dana 05.11.2020. godine.

Na 13. telefonskoj sjednici Federalnog štaba civilne zaštite održanog 12.10.2020. godine donesen je zaključak (Broj: 12-40-6-434/20) o raspodjeli zaštitnih sredstava i opreme iz donacije Vlade Države Katar, kriznim štabovima kantonalnih ministarstava zdravstva. Ova donacija je stigla za BiH u maju, ali je tek nakon četiri mjeseca isporučena krajnjim korisnicima. Prema riječima nadležnih u Ministarstvu sigurnosti BiH do podjele opreme nije došlo iz razloga jer je uočena razlika između količine opreme navedene u propratnoj dokumentaciji donacije i isporučene količine. Istakli su, da je uočena je razlika od 434 paketa pomoći, čija vrijednosti iznosi 1.137.551,42 KM.

Kada je riječ o nabavci materijala i opreme, protiv direktora Federalne uprave civilne zaštite Fahrudina Solaka tužilaštvo provodi istragu za namještanje tendera nabavke respiratora. Na osnovu „Odluke o proglašenju stanja nesreće uzrokovane pojavom korona virusa (Covid 19) na području Federacije BiH V.broj 408/2020 od 16.03.2020. godine, Odluke Federalno štaba civilne zaštite o nabavci materijala i opreme u uslovima pogoršane epidemiološke situacije broj 12-12-40-6-148-90/20 od 01.04.2020. godine, Odluke Vlade Federacije o davanju predhodne saglasnosti Federalnom štabu CZ za nabavku materijala i opreme u uslovima pogoršane epidemiološke situacije V.broj 487/2020 od 02.04.2020. godine, Odluke Vlade Federacija o odobravanju izdvajanja sredstava iz tekuće rezerve vlade F BiH budžeta Federacija Bosne i Hercegovine za 2020. godinu Federalnoj upravi civilne zaštite V.broj 486/2020. godine i Odluke o izuzeću od primjene Zakona o javnim nabavkama broj 07-11-13-176/20 od 03.04.2020. godine za nabavku roba respirator invezivni HC VE003 (100 komada)...“⁶⁹ direktor Federalne uprave civilne zaštite zaključio ugovor između FUCZ i privatne firme za nabavku. Pored direktora FUCZ, pod istragom je premijer Vlade FBiH i vlasnik čija je firma izvršila navedenu nabavku. Prema pisanju medija, mnogo je spornih stvari vezanih za nabavku respiratora. Firma Profesional Medical koja je zadužena za postavljanje i instalaciju respiratora utvrdila je da većina nabavljenih kineskih respiratora nije za upotrebu, sa obrazloženjem: "Uspjeli smo spojiti sve kako treba i ono što se dešava jeste da pri normalnom volumenu pluća, na otprilike 600 mililitara, pustimo kisik na 50 posto, aparati normalno rade. Međutim, kako podižemo kisik, tako varira volumen, što već nije dobro. Kada zadamo 100 posto kisika, tu dolazi do većih varijacija, što nije u redu"⁷⁰. Također, ono što je dostupno prema medijskim saznanjima sporna je i cijena nabavke za koju se predpostavlja da je dosta manja od navedene koju je platila FUCZ.

⁶⁹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ekskluzivno-objavljujemo-ugovor-o-nabavci-respiratora-10-5-miliona-km-avansno-uplaceno-srebrenoj-malini/200429130>, dana 18.11.2020. godine.

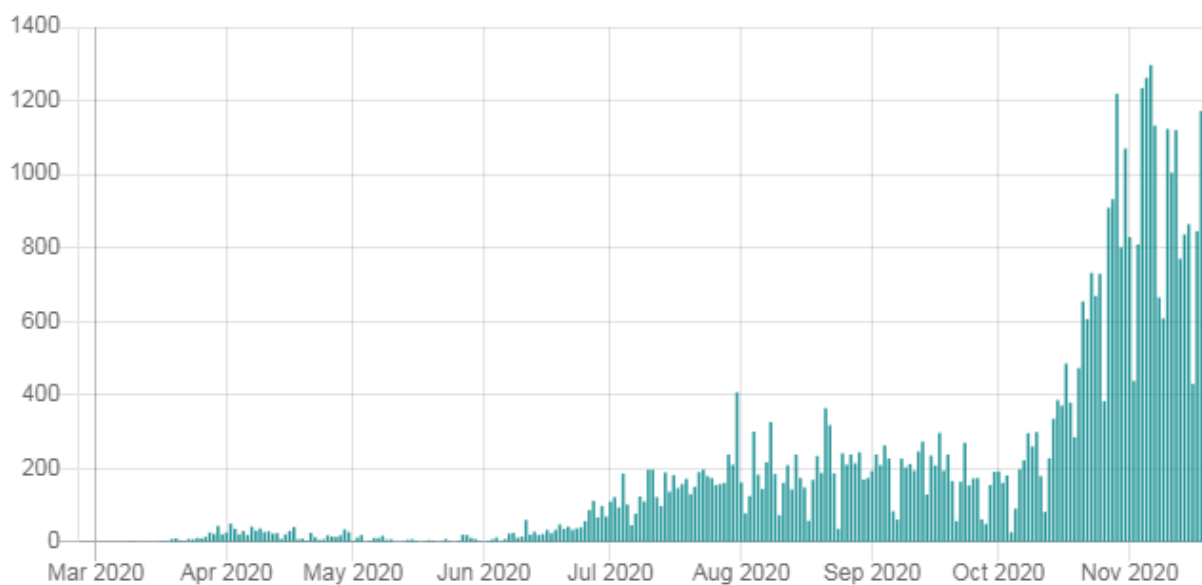
⁷⁰ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/detalji-pregleda-respiratora-na-kcus-u-ne-mogu-pruziti-kisik-tesko-obiljelima/201028069>, dana 16.11.2020. godine.

3.4. Statistički podaci

S obzirom da je SARS-COV-2 i dalje prisutan, u grafikonu je prikazan presjek stanja rasta broja zaraženih, oporavljenih i umrlih od COVID19 na dan 02.12.2020. godine.

	Slučajevi	Testirani	Oporavljeni	Umrli	Aktivni
Bosna i Hercegovina	90374 (+1293)	421896 (3518)	26491 (+1243)	2774 (+46)	32856
Federacija BiH	57804 (+896)	276635 (+2338)	40065 (+668)	1602 (+23)	17669
Republika Srpska	30636 (+349)	136419 (+1058)	15563 (+546)	1090 (+21)	14202
Brčko Distrikt	1934 (+48)	8842 (+122)	863 (+29)	82	985

Tabela br.4- Presjeka broja stanja u Bosni i Hercegovini

Grafikon 4. Broj zaraženih po danu na teritoriji Federacije BiH

5. Zaključak

Gledajući iz perspektive jedne zemlje ili multilateralnih nivoa, novi koronavirusu je promjenio ritam svijeta i stavio je na test sve sisteme koji su se gradili do sada. Posljedice uključuju ekonomsku recesiju, krizu globalnog upravljanja, trgovinski protekcionizam i sve veće izolacionističko raspoloženje. Ljudske, kulturne i turističke razmjene su ograničene. Pandemija je pokazala, u trenutku kada bi globalni izazovi trebali ujediniti ljude i natjerati da čak i privremeno zaborave na razlike, neki i dalje koriste svoje geopolitičke uticaje za ostvarivanje svojih vlastitih ciljeva i obračuna sa ekonomskim rivalima.

Kada je riječ o pandemiji u Bosni i Hercegovini ne postoji inicijativa entiteta i Brčko distrikt da zajedno rješavaju probleme u sistemu zaštite i spašavanja, gdje svi imaju zasebne odluke bez koordinacije između njih. Federalna uprava civilne zaštite na teritoriji Federacije BiH ima ključnu ulogu u suzbijanju koronavirusa SARS-COV-2 kroz djelovanje Štaba civilne zaštite Federacije BiH. Štab civilne zaštite predstavlja najvažnije stručno operativno tijelo na vrhu rukovodne strukture Federacije BiH. Ono što je posebno otežavalo rad kriznog štaba civilne zaštite, jeste da se radi o vanrednom stanju na prostoru cijele Federacije u svim kantonima. Za deset administrativno odvojenih kantona moraju se posebno izdavati naredbe i preporuke zdravstvenim ustanovama, vladinim organizacijama, upravama, institucijama i zavodima. Nefunkcionalnost sistema ukazuje na posebnu hipotezu da je: „Potrebno raditi na boljoj koordinaciji u sistemu zaštite i spašavanja na nivou Bosne i Hercegovine, u cilju usklađivanja naredbi i odluka entiteta i Brčko distrikta.“ Također i sam period trajanja pandemije, jeste nešto što nije karakteristično za prirodne nesreće sa kojima se susretala Federalna uprava civilne zaštite.

Rad kriznog štaba civilne zaštite često se ogledao u prepisivanju naredbi i odluka iz regiona kao i entiteta Republike srpske. U početku proglašenja vanrednog stanja prvi saziv štaba od 21 člana pokazao je neefikacnost u radu i nemogućnost nabavke medicinske opreme, što je naknadno izmjenjeno. Ono što nisu izmjenili, a kako to predviđa član 7. Poslovnika o radu Federalnog štaba civilne zaštite, u kojem mogu biti pozvani stručnjaci za pojedine oblasti i iznositi svoje mišljenje i prijedloge. Novi saziv nije imao mjesta za predstavnika Ministarstva zdravstva Federacije BiH, ali zato jeste pomoćnik direktora u sektoru za organizaciju deminiranja i uništavanja eksplozivnih sredstava FUCZ-a. Navedene greške u

radu kriznog štaba potvrđuju hipotezu da: „U štabu civilne zaštite treba da se postavljaju osobe čije su profesije u skladu sa prirodom nastale nesreće.“

Od samog početka pandemije koronavirusa izostala je strateška nabavka zaštitne opreme i sredstava u cilju suzbijanja COVID-19. Ovo je posebno evidentno kada se poredi situacija u susjednim zemljama na Balkanu gdje se nabavka vršila kroz angažman lokalnih kompanija i njihovih proizvodnih kapaciteta u proizvodnji zaštitne opreme i alata uspjele jednim dijelom nadomjestiti ogromne finansijske gubitke koje su prouzrokovane manjim izvozom i prekidima u lancima nabavke kupaca u EU. Tim potezom kompanije u regiji su uspjele i tokom krize da posluju i dalje ostvaruju profit. BiH je kroz svoju historiju bila zemlja renomiranih proizvođača tekstila, odjeće, obuće i zaštitne opreme. Uprkos tome Federalna uprava civilne zaštite, lokalne vlade i nadležne institucije nisu iskoristile potencijal lokalnih proizvođača već su se odlučili za netransparentne nabavke zaštitne opreme, respiratora i ostalih zaštitnih alata iz inostranstva (Kina). U budućnosti fokus lokalnih vlada i nadležnih institucija treba da bude na mobilisanju lokalne privrede kako bi se odgovorilo na potrebe lokalnog stanovništva i zdravstva te obezbijedile veće količine zaštitne opreme potrebne za zaštitu od koronavirusa. Time bi se ne samo omogućio neometan protok i snadbjevanje lokalnog stanovništva već i podržao dalji razvoj lokalne privrede koja je kao i globalna privreda pretrpila ogromne gubitke u proteklom periodu. Istrage tužilaštva o netransparentnosti nabavke respiratora, maski i druge zaštitne opreme navedene u ovom radu, ukazuju na hipotezu: „Potrebno je vršiti veći nadzor nad transparentnosti nabavke i trošenja sredstava u vanrednim situacijama.“

Stanovnici Federacije BiH pored straha za vlastito zdravlje, su dodatno opterećeni strahom za egzistenciju, strahom za budućnost i strahom naredbi kriznog štaba. Iznenađne naredbe o zabrani kretanja izazvale su paniku i nemir kod većeg broja stanovništva stvarajući redove u prodavnicama i bankama, gdje se povećava mogućnost većeg širenja zaraze. Određene naredbe nisu imale zakonsko uporište kao što je zabrana kretanja osoba mlađih od 18 godina i starijih od 65 godina, dok se protiv naredbe o nošenju maske na otvorenom vodi sudski postupak.

S obzirom na prethodno navedeno potvrđena je generalna hipoteza koja glasi: „Federalna uprava civilne zaštite ima ključnu ulogu u upravljanju suzbijanja pandemije COVID-19 na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, u cilju zaštite i spašavanja ljudi od javnozdravstvene prijetnje po zdravlje i život.“ Sve nabrojane greške i otežane uslove u radu, pandemija je pokazala nužnost postojanja Federalna uprava civilne zaštite u sistemu sigurnosti. Civilna zaštita je kroz historiju svoga djelovanja pokazala svoju bitnost, a sa pojavom COVID-10 pokazala značaj i potrebu za ulaganjem kako bi bila spremna na borbu protiv svih nesreća. Postojeće stanje u sistemu zaštite i spavašavanja na teritoriji Federacije BiH jasno ukazuje da je potrebno uraditi i uskladiti novu metodologiju planskih, analitičkih i razvojnih dokumenta na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta, gradova i općina. Nakon što prebrodimo pandemiju, koja će se sigurno dogoditi, moramo provesti sveobuhvatnu procjenu sposobnosti funkcionisanja ovakvog sistema zaštite i spašavanja kada se suoči sa sličnim izazovima u budućnosti.

SKRAĆENICE

BiH – Bosna i Hercegovina

CZ- Civilna zaštita

EU- Europska unija

FBiH- Federacije Bosne i Hercegovine

FŠCZ- Federalni štab civilne zaštite

FUCZ- Federalna uprava civilne zaštite

NATO- (eng. North Atlantic Treaty Organisation) Sjevernoatlanski savez

RS-Republika srpska

SAD- Sjedinjene Američke države

SZO- Svjetska zdravstvena organizacija

WHO- (eng. World Health Organization) Svjetska zdravstvena organizacija

Literatura

a) Knjige

1. Beridan Izet, Tomić Ivo i Kreso Muharem (2001) *Leksikon sigurnosti*, Sarajevo, DES.
2. Beridan, Izet 2008, *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
3. Draženović, Vladimir 2006, *Kamps-Hoffmann-Preiser „Knjiga o gripi“*, Zagreb.
4. Huseinbašić, Ćamil 2007, *Civilna zaštita u sistemu sigurnosti*, Sarajevo: Fakultet političkih nauka
5. Huseinbašić, Ćamil 2009, *Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja*, Sarajevo: Jordan studio d.o.o. .
6. Vujević, Miroslav 2002, *Uvođenje u znanstveni rad*, Školska knjiga, Zagreb.

b) Naučni i stručni članci

1. Grupa autora (2010) *Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije.

b) Zakonski propisi

1. Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije“, broj 48/99, 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06.)
2. Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (Službeni novine Bosne i Hercegovine, broj: 50/08.)
3. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH („Službene novine Federacije“ broj: 39/03, 22/06 i 43/10, čl.106.)
4. Zakon o civilnoj zaštiti Republike srpske (Službeni glasnik RS: broj: 26/02, 39/03, 29/10.)
5. Zakon o ministarstvima i drugima organima uprave Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj: 5/03,28/04, 42/04, 45/06, i 88/07.)

c) Internet izvori

1. <https://www.who.int>
2. www.newscientist.com
3. www.klix.ba
4. www.ncbi.nlm.nih.gov
5. www.euro.who.int
6. www.dw.com
7. www.consilium.europa.eu
8. www.tandfonline.com
9. www.whitehouse.gov
10. www.arcgis.com
11. www.phi.rs.ba
12. www.fbihvlada.gov.ba
13. www.fucz.gov.ba

Kao student magistarskog studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu potpisujem izjavu da sam upoznat sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i Etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu.

Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisao samostalno i koristeći se isključivo navedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivanju.

Saglasan sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum _____

Potpis _____